

15838

891.99

7-35

ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ԲԱՆԱՍԵՂԾԻՆ ՍԻՐՏԸ

2003

1910
Կ. ՊՈԼԻՍ

M. sots. h. Putschendma
Putschendma
Putschendma

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՍԻՐՏԸ

891.99

7-35

W

ՄԱՐԿԱՆ ԳԱՐԱԾԵԱՆ

ՆՈՑՆ ԷՆԴԻՆԱԿԷՆ

ԱՆՐՋԱՆՔ (Բանասիրական)	1904	5	դր.
ՊԱՏՐԱՆՔԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ	1908	5	»
ՔՐԻՋԱՆՔԷՄ	1908	4	»
ԵՓՐԱՏԻՆ ԶՈՂԵՐԸ (Քերական)	1908	—	—
ԱՊՏԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. (Նովել)	1909	1	»
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՍԻՐՏԸ (Բանասիրական)	1910	6	դր.

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՍԻՐՏԸ

1001
3216

- ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՍԻՐՏԸ ✧
- ԿԱՐՄԻՐ ԼԱՐԵՐ ✧ ✧ ✧
- ԱՐՑՈՒՆՔՆԵՐ ✧ ✧ ✧ ✧
- ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ ✧ ✧ ✧ ✧
- ՄՏԵՐԻՄ ՊԱՀԵՐ ✧ ✧ ✧
- ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԵՐԳԵՐ ✧ ✧

1910

Հրատարակիչ. Տպագրիչ
ՕՆՆԻԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՂԱԼԱԹԻԱ - Կ. ՊՈԼԻՍ

3505

I

ԲԱՆԱՍՏԵՂԵՒՆ ՍԻՐՏԸ

ጊዜ-ቦታ ሀይለማርያም ተክለገብረ - ፡፡፡

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՍԻՐՏԸ

Ի

Լիալուսնի յանկուցիչ գիշեր մըն էր տեսլային.—
Քրիշէնա իր խորունկ անըջանքէն ըստփած,
ինքնիրենը կը խօսէր.— «Կը կարծէի որ երկրին
էն լաւագոյն էակը, դրախտածին, սիգապանծ,

Մարդն է միայն. եւ սակայն, է՜հ, սխալած եմ եղեր :
Հեռուններէն կը տեսնեմ գէջ ծաղիկը լօթիւսին
Որ կը շարժի գիշերուան սիւրհին շունչէն մօտերէր.
Միւսներուն պէս բնաւ գոյութիւն մը չէ ոսին :

Տերեւները կը սկսին բացուիլ լուսնին ոսկեքոր
Նշոյլներուն ծակ շաղոտ, ու ես նայումքս չեմ կրնար,
Բաժնել իրմէ. չէ՛ երկրիս վրայ չիկայ բան մը որ
Անոր նման նուրբ թլլայ ու անոր պէս դիւրաւառ» :

Յետոյ յանկարծ որոշեց.— «Ինչո՞ւ համար ես՝ աստուած՝
Զը հնարեմ անքերի արարած մը գեղակուռ,
Ինչ որ է քաւմ լօթիւսը ծաղիկներուն մէջ բացուած :
Լօթի՛ւս, չքնաղ կոյսի մը վերածուելով քո՛վս եկուր...» :

II

Իբրեւ թէ թոյլ թելեր ծիծեռնակին օղայած
Իրեն հպած ըլլային, խռովեցաւ ջուրն իսկայն,
Անօտացաւ խաւարը, ու աւելի պսպրդաց
Լուսինը որ երկինգէն կը ծորէր լոյսն իր սօգոյն :

Ու մութին մէջ թռչուններն ճա՛հ աւելի հոգեխռով
Սիրեցեցին. ամէն բան, ինչ մը ետք լուսեան
Խոր գիրկին մէջ սուգուեցաւ... : Քրիշեհայի խօսով՝
Լօթիւն եղաւ ազիկ մը նրբամարմին, աննրման :

Գեղեցկութեան. շնորհի խացունմն էր ան ամբողջ,
Իր հասակով գեղակեօք, ոգորիի նրմանող,
Կարծես անմահ, զգումնոյ՛ւ աստուածացո՛ւմն էր կրնոջ,—
Իսէալը անուրջին, եւ բազինը լուսառոյ :

Աստուածը իսկ հիացաւ այս զգլխիչ էակին.
— «Մինչեւ հիմա լինեալն ծաղիկն էիր, ըսաւ ան.
Ասկէ վերջը խորհուրդիս ծաղիկն եղի՛ր սարսուզին» :
Ազգիկն ըսկաւ խօսիլ. ձայնը կարծես ամառուան

Մեղմ շունկն էր սիւքերուն, թեթեւաւունչ. սիրամազ,
Որոճք յանախ կուգային հայիլ մարմնին յօթիւսին.
— «Ըսէ՛, ինձի հծծեց, ինչ բնակարան պիտի տես,
Դուն որ, Տէ՛ր իմ, էակ մը շինեցիր զիս մարդկային :

Մի՛ մոռնար թէ համբոյր խօլ հովերուն հրպանին
Սարսուռ կուտար արմատիս եւ տրեւներս կը գոցէր.
Կը վախճայի ամպրոպէն. մերթիկէն մոլեգին.
Որոտումէն ու տապէն, մթնոլորտէն թօնաբեր :

Կը սոսկայի նոյնիսկ ջերմ հալազայքն Հրաշին.
Հին խառնուածքս պահե՛ր եմ, թէւ փոխուած զիս գտնու.
Արդեօք հէ՛ր զիս դուն պիտի ապրեցընես, ա՛հ, Տէ՛ր իմ... :
Քրիշեհա աչքերը վեր բարձրացոյց մեծակէզ.

Ու դիտելով երկնային լոյսեր ջինջ հարցուց ան.
— «Կ'ուզէս ապրիլ լեռներուն կասարները բարձրաբերձ» :
— «Տէ՛ր իմ, հոն ձիւն, փոքորիկ ու սառույց կայ, կը վախճամ» :
— «Լաւ, կ'ուզէս որ բիւրեղէ ապարանք մը լուսայեղձ,

Քեզի համար կանգնել տամ, ալիքներուն մէջ ծովուն» :
— «Զուրեքուն տակ հրէշներ, օձեր կ'ապրին դիւական» :
— «Կ'ուզէս երթալ բնակիլ սրբերուն մէջ հեռուն» :
— «Քամիները ամէն ժամ սրբերուն կ'ըստառան» :

— «Ուրեմն քեզի ինչ ընեմ, ո՛վ դուն ծաղիկ մարմնացած.
Էլլօրայի մթասուէր բարայրներուն մէջ որքան
Ճգնաւորներ կ'ապրին, գոհ, այս աշխարհին է՛նք քրտ.
Կ'ուզէս դուն ալ հաստատուիլ անոնց միջեւ յաւիտեան» :

— «Հոն շատ մութ է, ա՛հ, Տէ՛ր իմ» : Քրիշեհա խորհեցաւ
Զեռներուն մէջ առնելով իր գլուխը յոգնաբեկ
Սչկերուն մէջ սրմութեան վայրագ ամպրոպ մը անցաւ
Մինչդեռ կոյսը դողա՛հար՝ իր մարմինը դիւրաբեկ,

Դէպի իրեն ցըցելով որոշումին կ'սպասէր :
Տեսիլի պէս խուսափուկ, գոյութիւնովը ծաղկին
Դեռ անբասիր սիրեն անոր ոչինչ կ'զգար, ո՛չ իսկ սէր,
Բացի խայթող երկիւղէն սարսուռներուն ցաւազին :

III

Արեւոյսը կը սկսի իր ծորանուս սուսակի
Շառայլովը երփներփել զազաթները լեռներուն,
Ու կապոյտին բարձունքէն երկինքն է որ կը հակի
Մեհաբաւիս ամպերուն բացումներէն լրբագոյն :

Լինին ջուրերը բոլոր ու խուրձերը պամպուին
Ծածկուեցան կարծես թէ շղարհով մը ոսկեման,
Կռունկները կապսածիր. տաւեղները խմբովին,
Լինին շուրջը երգեցին իրենց երգը առ տւան :

Մարապուններն անտառին. սիրամարգները յոխորս
Իրենց տարբեր ձայներով անոնց երգը կրկնեցին.
Եւ այդ պահուն երկնային երգակցութեան մը մէջ յորդ,
Մարդու ձայն մը կը հծծէր, դաճնութիւնով օդածին,

Ընկերացած բնարին, անուշ երգ մը ներդաճնակ :
Քրիշէնա արթնցաւ. ու շեշտով մը կարեկէր,
— «Վալմիֆին է, կակազեց, բանաստեղծը որ հիմակ
Արեւոյսը՝ երգելով՝ ողջունելու է ելեր» :

Օղին մէջը քրքրուն երգը դադրեցաւ յանկարծ,
Կնենիները ծածկող ծաղիկներուն վարդագոյն
Եւ քանձախիս տերեւէ վարագոյրը երեաց.
Ու Վալմիֆի երեցաւ, մարգարէի մը հանգոյն :

Երբոր տեսաւ յօրիւրը կերպափոխուած, հո'ն մէկէն
Յափեսակումը բովուեցաւ այդ կնոջմէն մոգական,
Եւ ակամայ վար ինկաւ նուագարանը ձեռքէն,
Ու կեցաւ հոս փառացած, անխօս, անշարժ, անկենդան,

Քրիշէնա իբրեւ թէ արձանացուցած քլար... :
Յեռոյ ձայնը փրփողին. — «Սքափէ՛ր քու ցնորդը,
Ինծի պատկէ՛ր, Վալմիֆի՛, հիացումդ խանդավառ» :
— «Կը սիրեմ՝ զայն, հեծկրկաց. թող որ դիտեմ զինքն զէք...» :

Միակ բառն էր զոր խրճար արտասանել Վալմիֆի,
Միակ բառը քրքրուն, որուն իմաստը գիտէր,
Բառ մը այնքան գրաւիչ, որուն կ'ըլլան միշտ գետի,
Տեղի տալով իր բովին հրապուրտ ու տարբեր :

Քրիշէնայի դէմքը փայլասակեց հրնուազին.
— «Զմայլելի դիցունի՛, քեզի լարմար ոչ մէկ տեղ
Օրեւան մը գայաւ ես... տեղաւորուէ՛ր փրփողին
Սիրին խորը հիւստանչ, գեղեցկութեամբ խելայեղ...» :

Եւ Վալմիֆի դողդրղաց. — «Ան, կը սիրեմ» գոչելով :
Քրիշէնայի կամքը առաջնորդեց կոյսը լուռ,
Բանաստեղծին սիրտին մէջ, զոր քափանցիկ, հոգեբով
Յիւրեղի սը դիւքանքին վերածած էր հեշտալուր :

IV

Իրեն միայն սահմանուած սրբաւայրէն ներս մտաւ
Հրապուրոց աղջիկը հանդարտէն, ամօթխած,
Սակայն երբոր նայեցաւ Վալմիֆիի պարզ, անբաւ
Ծալֆերուն մէջը սիրին, անձկութիւնով սարսուռաց :

Կարծես ձմրան սառնաւունջ փախն էր որ կ'որոտար
Անեղագոյշ, փոքորկոտ սառնամանիք մը հսկայ.
Գոյնը նեւած, դողալով, Քրիշէնա սենդահար,
Չայնին է'ն մեղմ շեշտերով՝ ուր իր հոգին պահուած կայ՝

— «Մտրմացեալըդ դուն ծաղիկ, ըսաւ կոյսին ժպտելն,
Բանաստեղծին սիրէ'ն ալ կ'ահաբեկիս սարսուռուն.
Ձիւնածաղիկէն ալ փափուկ, աւելի նուրբ բոյրերէն,
Իտէպո'ւմը կ'նոջ երանաւէճ գիծերուն» :

— «Տէ'ր իմ, յարեց աղջիկը, արհաւիրքէն սարսափած
Աս ի՞նչ տեսակ տեղ է որ յաշկացուցիր յօթիսին,
Այս սիրին մէջ կը տեսնեմ խորխորացներ մեծաբաց,
Ու զագաթներ ձիւնապատ անտառներու լեռնային :

Նոյն ասեմ ես կը տեսնեմ խորութիւնները ծովուն,
Էակներով լեփլեցուն արհաւիրքից, այլամուկ,
Մերկայոյզ ու յորձնուտ սթէրները մութուն
Եւ խոռոչներն ալ մրթին Էլլօրայի ընդարձակ :

Վայրագ նիչեր կան մարդու, որոտմներ կայծակի,
Ու տամներ հոգեկան բոլորովին ուրուային
Եւ անոնց փոխ ամէն բան, իրերը իսկ փանափ
Կ'եռեւեփին սիրին մէջ այս եղական փերթոյին» :

Բայց իմաստուն ասուածը՝ Քրիշէնա խօսեցաւ.

— «Ո՛վ դուն ծաղիկ մարմնացած, ոչ մէկ բանէ մի վախճար,
Վալմիֆիի օրին մէջ եթէ ձիւնի բանձրախաւ
Կուտակներ կան, դուն անոնց հուրքը եղիր մշտաւառ,

Ու հալեցուր զարնային զաղջ շունչովդ ամէնքն ալ.
Եթէ ջուրեր կան խորունկ, սեպ ժայռերով բոլորուն,
Մարգարիտը դուն եղիր անոնց տակը շողափայլ,
Կամ կապոյտը ձիւնալանջ փրփրաղէզ ալֆերուն :

Սթէրներ կան եթէ հոն, չոր ամայի ու հեռու,
Իրջանկութեան ծաղիկներ սփռէ' անդուլ ոսկեծիր,
Եթէ այն տեղ հանդիպիս Էլլօրական խորշերու.
Եւ կամ մաւալ մութերու, ծիրանեփառ շողն եղի'ր.

Ճանա՛նչն եղիր լուսաւէճ, հառազայրը արեւուն,
Հոն փեթրիտէ' յոյս-փունջը երազներուդ նրբաւէջ,
Խաղաղութեան ու յոյսի, ապագայի փողփողուն,
Փառքին ջահը վառէ' դուն բանաստեղծին սիրին մէջ» :

II II

ԿԱՐՄԻՐ ԼԱՐԵՐ

ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Վիրաւոր, հէք, աննաճաչ ու իրաւու անծանօթ,
Գիրկ գիրկի հոս պառկա՛ծ էք, մարտիրոսներ հայութեան,
Սմէնք ալ զօն Բանդումին, խառնիխուռքն, մահահոտ.
Հողին սալ հո՛ս, հիւ արդեօք մէկը չունի սիրական :

Մէյ մէկ կաթիլ ծրծած էք մեր ամէնուս արիւնէն.
Յեխոս բունծե՛ր սեւահոծ, եւ շարաւով քաքաւուն,
Տարալուծած էք ամբողջ, փստեցուցած ցրտէն,
Սարդուն մէջ ինչ աղուոր բան որ ապրած է, գեղեցիուն :

Անոնց զանկը խոռոչներ շինած էք դուք, սե՛ւ հողեր,
Ու կուրծքերին վանդակներ, ոսկորներէ կազմուած,
Անոնց աչիւր փորած էք, աչիւր որ լո՛յս էր բորեր,
Ահեղասարր Բնութեան ո՛վ զործիչներ անասուած :

Դուք ձմեռուան սոսկուժը փոխանցած էք մեռելին,
Ու շատ անգամ արցունքին բոցէ շիրերն հրանիւր
Զլացած էք սանելու մինչեւ խոր անդունդին
Տափցնելու համար հո՛ն մածնող ցուրտ կողերնուդ :

Սակայն նորէն ամենքդ ալ ծունկի եկէ՛ք հողին վրայ ,
 Ու արցունքով քջեցէ՛ք մահուան դաշտը այս անհուն,
 Իրենց հոգին թող վառի . խանդաղասի, քրթրոա՛յ,
 Իրենց հոգին թող խայսա՛յ երկինքին մէջ այս պահուն :

Ծունկի եկէ՛ք ամենքդ ալ, աղօթեցէ՛ք բարձրաձայն,
 Ազատութեան ռազմերգը դաշներգելով անդադար,
 Այս զոհերը թող ապրին մենէ՛ ետքն ալ, յաւիտեա՛ն,
 Եւ թող պատկեն Հայութեան Սուգն ու Փառքը դար է դար :

20 Յուլիս 1908

Հ Ն Ձ Ե Ա Կ

Վերքէս արիւն չը հոսիր, գոցուած է ան վերջապէս,
 Երկար ասեմ հզնեցան զայն խնամել փափկօրէն.
 Իմ հորիզոնս՝ լերդացած արիւնի լին էր կարծես,
 Ու գինովի պէս էի այդ մահաբոյր կարմիրէն :

Վարժ մասներով հին վերքն խարանեցեն : Այլապէս
 Դեռ չարդերուն, սարսուռի, կոսորածի աշխարհէն
 Արիւնի հետք մը պիտի բաւարարէի ետեւէս,
 Ստուերներով պատանձուած եւ զոգալով զաղսնօրէն,

Ու հոգիիս վիրապէն՝ ուր հին վրէժս կը խորդար,
 Սպառնացայ մերթիկն ան խոյս տուած է հրլու,
 Եւ նոր կեանքի համերգը կ'այրէ շրթունքս անդադար :

Վերքէս արիւն չը հոսիր, օ՛հ, գոցուած է հիմա ան,
 Բայց այդ վերքին սպին լոկ կը բաւէ զիս տխրութեան,
 Ասելութեա՛ն մասնելու, վերքիս հին ցա՛ւը լալու :

27 Օգոս. 1908

Ո Ր Ո Վ Շ Ե Տ Ե Ի . . .

Որովհետեւ հաւասարութեան սկզբունքը կը բարոզէի.
 Եօթնգլխեան հրէշ մըն էի անոնց աչքին. այնպէս որ,
 Սարսափահար կը դողային ներկայութենէս...
 Կալանաւորեցին զիս ու ձեռքերս երկաթէ
 Աւցանող ճնշիչ գործիքի մը մէջ անցուցին :
 Յետոյ բանի մը ավիսներ Կեդրոնական բանտին մէջ
 Ցաւին տունին արհաւիրքովը պատանդէրով մարմինս,
 Շոգեմաւ դրին՝ պահապանով մը միասին.
 Դէպի մութ երկիր մը, դէպի բերդի մը դժողին մէջ
 Նետելու համար զիս. ինչո՞ւ, զիսէ՞ք,
 Որովհետեւ Հաւասարութեան սկզբունքը բարոզած էի :

Որովհետեւ Արդարութեան երկինքին մանանան կ'երազէի.
 Ձէին կրնար զիս բաղափն մէջ պահել ան-արակոյս...
 Շոգեմաւին մէջն եմ անհաւատ, պահապանիս հետ որ կը խորհայ.
 Ոտքերէս վար կը խուժէ շղթաներու երկաթաճիւղի նիւթարան.
 Մովուն վրայ, ժայռի մը մօտ խառսխուտ նաւերնիս
 Փոքրիկին նուազումին կը ապաստէ,
 Ճամբայ իյնալու եւ տանելու համար զիս

Հոգիներու եւ յոյսերու կառավարանին մէջ,
Որովհետեւ Արդարութեան երկինքին մանանան երազած էի :

Եւ որովհետեւ Արդարութեան ամբոստան մասնուակել կը փորձէի,
Իմ արիւնտ եւ ջղատարուռ ձեռներովս,
Չայութեան երազներուն ապահովութիւնը բանդող
Սեւ վրիժառութեան կմախային ուրուականները
Երեւակայութեան մէջ պարել կուսային շարունակ :
Ծովին վրայ ես, կէս գիշերուան զովութիւնն է որ
Շամանդաղային սարսուռներ կը պըքսցնէ երակներուս մէջ :
Գասակներս սեւցեր են սեղմումներէն մարմնալորման,
Եւ ուսերս ալ կորացեր են, կուրծքս կը հեւայ շաբաթներէ ի վեր.
Որովհետեւ Ազատութեան ամբոստան մասնուակել փորձած էի :

Որովհետեւ բարութեան ճառագայթները արեւել կը սենչայի,
Չայնս ո՛չ ոք կ'ուզէր լսել, ու ընդհակառակը,
Աչքերս գոցել կը ջանային, որպէսզի լոյսին
Քոցերանգ, կարմիր երանութիւնը չը տեսնեմ,
Հաբուխը սիրտիս՝ որ կը պողթկար անդադար,
Վէտուկեան լավաներու հեղուկ ասպասակութիւնովը :
Բայց պահապանս կը խորդայ միտք քիչ մը հեռուն.
Կը պաղատէ որ փրցնէ ձեռնակապը, շղթաները,
Ծովուն վրայ ինչէն կ'ընար վախճալ,
Արդէն չէր տեսներ որ ալ ուժս կ'ոգեւաւէր :

Լուսինը ոսկիէ բիւրացոյ գնդակի մը պէս գիշերուան այդ պահուն
Ծովուն անհանդարտ ալիքներուն վրայ կ'ոսոսէր :
Ու ձեռնակապերս, որոնք մի գիշէ ո՛րքան ճիւղաւորներու,
Եւ մի գիշէ ո՛րքան աւազակներու դասակին քիւնէն ժանգո-
սած են,

Հիմա ոսկիս սակ ինկած՝ արհամարհնով կը նայիմ իրենց.
Չեմ տես կապուցած են եւ պաղ երկարը
Սեւ խոր աղօսներ փորած է միտիս վրայ,
Որովհետեւ ազգիս իրաւունքը պաշտպանել ուզէր էի :

Շոգեւոր ին կամրջակին վրայէն,
Կը դիտէմ հետուն պահակաճառ ար.
Որ կ'ոսկեզօծուի, կը փայլի, կը շողայ լուսինին սակ.
Եւ որ արեւելեան եղեմին պէս կը ժպտի ինձի մեծածոճէն.
Մինակ եմ կամրջակին վրայ. նաւը կը տատանի, կ'օրորուի ջուրին
վրայ.

Վարք անկունը կը խորունկնայ. ջրեղէն երախի սարսափովը,
Կը փորձեմ սոսում մը ընել, մինչեւ պահակաճառ.
Մինչեւ այդ փրկութեան հսկողու հասնելու համար, լողալով.
Քազուկներս օդին մէջ տկար. անգոր ժէպ մը կը գծեն,
Ու յետոյ կ'իյնան նորէն վար, ուժաւորաւ, խնջօրէն.
Սոսկումով կ'զգամ թէ թեւերս չեն կ'ընար տեսնալիս իրակաւա-
նացու մը զիւրացնել.

Թեւերս իրենց առջի վարժութիւնը կ'ստանշուցած են :

Տասնամումս կը ստեղծէ արդէն բրնձ էութիւնս.
Արիւն չը քալէր երակներուս մէջ, աչքերս չեն կ'ընար մայիլ հեռուն,
Թեւերուս շարժակնութիւնը զանաւարուած է.
Չը կ'ընայ հասնելու անկարողութիւնը միտքս աւելի կը չարչարէ.
Մինչեւ կէս նամբան երթալ, յետոյ օգնութիւն պտտալ,
Վատօրէն, անմիտօրէն քունովին յանձնուիլ նորէն,
Հոգիս կ'այտահարի եւ բիբերս կը պաղին հեզգնեւ.
Ակաւներս դազաղի մը չուաններուն պէս կը կոնչեն,
Ա՛հ, որովհետեւ չեմ կ'ընար շարժում մը ընել :

Որովհետեւ չեմ կ'ընար շարժում մը ընել.

Ծովերու վրայ հսկող ու ցռուկը դէպի ազատութեան հովերուն
սուղ,

Ոսկեգօծ հսկայական պահականաւ աստուանելու համար.

Կը սարսրում գիշերաքափառ, գերեզմանային բոլի մը պէս.

Տեսնել եւ չկարենա՛լ մօտենալ, ապրիլ ու չկարենա՛լ հասնիլ.

Սուրի փայլուն շեղի մը կը փնտռեմ յօռտելու համար իրանս,

Զեռներս, ոտներս ջարդելու համար,

Ռոնք մը չեն կրնար բարեբար շարժում մը րնել.

Պահականաւ դիմացս հրաւրի մը պէս կ'աստուածանայ, կ'իսէ-
անայ.

Ու ես րնդվզեցուցիչ յուսահատութեան քափով մը,

Գետինէն կը վերցրնեմ ձեռնակապս ու շղթաներս,

Եւ կը սանիմ պահապանիս.—

«Դասակիս ու ոտներու անցո՛ւր նորէն, կ'աղերսեմ,

Շնորհակալ եմ, այսօրանը կը բաւէ :

25 Սեպտ. 1908

ՅԵՂԻՍ ԱՊԱԳԱՆ

—Ինչո՞ւ կ'ուրա դեռ, ու կը գալարուիս սարսափով, սուզով,
Տակաին աչերդ իրենց արևնի լիքը չեն պարպեր,
Արդեօք կուրծքիդ քակ անեստանելի, բայց սեղախըռով,
Ուրիշ ցաւեր կան դեռ անբուժելի, զոր մենք չենք տեսներ :

Եկո՛ւր հաւաքեմ նուրբ սափորներու մէջ ոսկեդրուագ,
Յառուվիդ, կիրքիդ ու վրէժներուդ արցունքներն առաք,
Յետոյ ծիածանն երկարեմ աղուոր քարքիչներուդ քակ,
Օսմանեան սիրոյ ու արդարութեան ծիածանն անգայք :

Ինչո՞ւ կուրա դեռ. չը լսեցիր որ ասկէ մինչեւ Վան,
Ու անկէ մինչեւ Անի եւ Սասուն, Զէյթուն եւ Կարին,
Նոր արեւու մը հանունչներով յուսաւորութեան,
Եւ իմ դրօշիս լայն ծածանքները իրենց կ'երկարին :

Զը լսեցիր որ Թուրք եւ Հայ զիրար կը ողջագուրեն,
Ու իրենց նախկին ասելութիւններն մոռցած վերջապէս,
Շեփորիս ձայնին հմայով արբէ՛ր ու կարօտէն,
Նոր հրնուանքներու սարսուռով կ'այրին խառոյկներու պէս.

Օ՜հ, չը տեսնեմ որ ոսկերդ կաշկանդող շղթաներն երկաթ,
 Որոնք օձերու նման բու մբերուդ շուրջը սողացին,
 Ազատագրումի Արծիւը անեղ բայց երանակաթ
 Փրցուց ու տարաւ հախաւանքի մը մէջ խօլ, այերածին :

Ազատամարտիկ բու ցնորհներդ իրականացան,
 Ու արիւնը գոր բու զաւակներդ հոսեցին, զիտէս,
 Փրկութեան կարմիր արշալոյսներու տկարոջ փոխուեցան,
 Նոր, երանաբուր, արեւելափառ ու շողակնազէն :

Եկուր համբուրէ՛ հակաքա խոնջած, պարսաւուն, անկեանք,
 Ու բու հայաշունչ զգուանկներովդ ուժ տուր հոգիին,
 Եկու՛ր նոր այգուն ծիրանիին մէջ փաթտուիմք երթա՛նք,
 Եւ նոր ցոլփերու մէջ բարխենք մաւայլ, հե՛հ հայրենիքնիս :

Ու բու մեծ ցեղիդ նահապետներուն սուրբ անիւններէն,
 Մեր երջանկութեան արցունքներովք քրծած տանաւներ,
 Փառքի տանաւներ պիտի կորոզուին կապաւորէն,
 Ուր Յաղթանակին ասրուաններն ալ պիտի վառին դեռ :

Ա՛խ, ինչո՞ւ կուլաս տակաւին սուգովդ եղբրամայրի,
 Ուրուականներուդ սեւ որիները, բուրքը թափուր,
 Վանէ՛, հալածէ՛ ու ձեռքերդ մեզի երկարած, բարի,
 Մեր նակասագրին, Յոյսին ռազմերգը այլեւս հնչեցու՛ր,

Ու եկուր սրբեմ դրօշիս ծայրովն արցունքներդ վերջին :

== Բայց ի՞նչ է աւ. ի՞նչ է աւ թանձր վիճար որ

Կը օրջարէ մոռացումին այգին շուրջ,
 Որուն ետեւ իմին կարմիր, անաւոր,
 Անցեալ կեանքս արիւնած է դիւաշունչ :

Ու հանդարտած մոլեգնութիւնս կը ցրցուի,
 Գեհեհային վրէժով մը զրահուած,
 Հայհոյելու, անիծելու ծառաւի,
 Կրմբոսաւայ Մեծ Ուժին դէմ անասուած :

Այդ ուժին դէմ յաղթահարուած՝ կեանքս մեծ,
 Աւա՛ղ թերեւս այլափոխուի թիւորէն,
 Կորուցիմք թերեւս ինչ որ հայաստեղծ
 Ազատամարտն երկնեց անցեալ դարերէն :

Հիասթափո՛ւմն է որ անա ժպիտին
 Կը յաջորդէ, զինովութեան պահէն վերջ,
 Գիտակցութիւնս վերադարձած՝ կ'ընկլուզիմ
 Նորէն անուղ ասելութեանս ծովին մէջ :

16 Սեպտ. 1996

Ձ Ի Ի Ն Ի Ն

Դո՛ւն ամբըծուքեան խորհրդանրեան,
Որ կը պսուսփիս երկիրիս վրայ,
Կ'ասեմ քեզ այսօր, կ'ասեմ քեզ այնման,
Որ ներմակդ աչքիս ալ սեւ կ'երեւայ :

Սովէն, ջարդերէն կը ոգեւարի,
Իմ հէ՛ք մեծ ցեղրս, մերկ ու օրահաս,
Եւ դուն աւելի կանուխ այս տարի,
Դո՛ւն ալ քու կարգիդ սարսափ կը տեղաս :

Մարդկային բանդիչ, բարդ եղեսներուն,
Կը միացընես քու տարեային,
Անգութ, ոհրապարտ ցուրտդ սրտովուն,
Գեհեհե՛ք շուշան, բուսերուն ոգին :

Գոռացէ՛ք հովեր ու փոքորիկներ,
Ու ձիւն, ճիգակներդ կախէ սառույցէ,
Դուն ալ, մարդկութիւն, դիտէ անտաքեր,
Եւ բող Աստուած ալ վերը յօրանջէ :

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԱԶԸ

Քաւափափուկ աղուափետուէ
 Անկողինին վրայ,
 Երբոր յանկարձ արթնցաւ
 Երեւ անգամ կաղկանձեց,
 Երեւ անգամ ոռնաց ան :
 Լամբարները լոյսի տեղ արիւն կը ծորէին,
 Ու Իսպանացի շիկագոյն գորգերը բոլոր,
 Մորթուած մարդերու լերկացած արիւնով
 Կը փայլէին, կը փայլէին :
 Յոսորագոյն սնդուսի
 Լայնարձակ գիւտերագգեսին փաթսուած,
 Ուտերուն վրայ արհայական ծիրանին,
 Ունչը ցրցած կորամամակ,
 Ակռաները կրնրսէլէն,
 Եւ մօրուր ձեռքին մէջ,
 Աւերակներու վրայէն փայելու վարժուած
 Ելլալաւանակ մեծ բորենին
 Քաւալուելով, սողալով գնաց մինչեւ պատուհան :
 Դուռը արհաւիրքը խաւարին :

Մածնող աղջամուղջոյ մթառոյց,
 Քառասային քանձնութիւններով,
 Երկինքն ու երկիրը իրարու կը խառնէր,
 Թխտուած եղեռներու զարհուրանքի մը մէջ :
 Լուսնիւնը պղծուած էր :
 Ու կայսերական հարեւմտի
 Մեծ արաքը անասնադէմ,
 Այդ անզգայ պահապանը հեռանքի դուռներուն,
 Դիւային աղապասանով վաթսուեցաւ Հիւանդ Մարդուն :
 Ու անոր խենթեցած, արիւնայեղջ ջիւղերը,
 Ու անոր այսամարի տրամադրութիւնները
 Բուժելու, մեղմացնելու համար,
 Իրարու ետեւէ թուեց
 Ամբողջ հարէմին կիները հրաւազեղ,
 Ու պարզեց, կարմիր օրթունքներուն մէջէն
 Ինքնայատուկ գեղեցկութիւնները անոնց ամէնուն :
 Բայց այս բոլորին անտարբեր
 Էս հրեց իր աւագ ներքինին,
 Ու վախճալով, սարսափելով
 Ինքնիմէ եւ դուռի մութէն,
 Գնաց անկողին նետուեցաւ նորէն,
 Շնչասպառ ու յուսահատ :

... Մեռելները իրենց գերեզմանաւորները շալկած,
 Ցատու մի եւ մալեզմութեան հրախաղութիւններով,
 Դէպի իր ուրջը կ'առաջանային,
 Ու ջուրերուն տակէն, ուռեցած անկենդան մարմիններ,
 Գլուխնին ցաւագինօրէն տատանէին,
 Դէպի բորսի կը լողային :
 Գլխատուած-մանուկներ,
 Եւ կոտորածէն խելագարած Հայեր,

Բռունցքնին պրկած, դէպի իրեն կը կարկառէին
 Դժոխքին կրակները յաւերժական :
 Մթնոլորտին մէջ կը պայքէին հետզհետէ
 Վրէժի ու ասելութեան ռումբները կայծակնարձակ,
 Եւ ֆանդումի, անկումի ոգին
 Կը փոթորկէր, կը դղրդէր Քեօսկը հիւմէն :
 Ան գիշեր բունին մէջ երեք անգամ ոռնաց,
 Երեք անգամ կարմիր մարդը կաղկանձեց,
 Եւ սեւածին հսկող ներքինին,
 Լսեց խղղուկ ձայնը դարուս Մեծ Խենթին, որ կ'ըսէր,
 Իր տագնապիչ երազին մէջ.—
 «Ջարդեցէ՛ք, ջարդեցէ՛ք սա ուրուականները բոլոր,
 Թո՛ղ ես միակ մնամ աշխարհիս վրայ իմ շուփս հետ : »

20 Յունուար 1999

ԱՅԴ ՕՐԷՆՔԸ

— «Տէր դասաւոր, վստահօրէն
 Համոզուեցէ՛ք,
 Թէ բնաւ զենք չեմ պարպած,
 Եւ թէ նկուղի մը մէջ կծկրած
 Վախճանին եմ սպասեր :
 Քառասուն կիներ վկայ են բաժնիս,
 Քառասուն կիներ լաւ գիտեն : »

— «Լուէ՛, դասապատրուած ես,
 Անօգուտ է, անօգուտ,
 Ո՛րչափ բարբաճես,
 Այնքան կը դառնանք անգութ : »
 Ու Հայր կ'ուզէր շարունակել դեռ
 Իր պաշտպանութիւնը արդար,
 Երբ կռուիլի մը ծանուրբեան
 Սարսափը իջաւ իր ուսին վրան :

— «Անխաւ էք, տէ՛ր դասաւոր,

Լաւ քննեցէք :

Եթէ դուք Ալլանին կը հաւատաք,
Հաւատացէ՛ք նաեւ իմ խօսքիս,
Խնայեցէ՛ք իմ կեանքիս :
Գնդակ մը իսկ չեմ պարպած,
Թո՛ղ կայծակը ձեր վրէժը ինձ լուծէ,
Եթէ կը ստեմ, եթէ կը խաբեմ ձեզ :

Եւ իր աղաչանքները բոլոր,
Աւագի վրայ նետուած սերմերու պէս,
Դասաւորին զգացումներու ժայռին վրայ
Ո՛չ մէկ գրութեան, արգահասանքի
Ծաղիկ կը փթեցնէին :
Անողոք, անսարքեր,
Չուզելով լսել ո՛չ մէկ խօսք անկէ,
Իր ակնոցը հանելով կոր փրէն,
Հրամայեց դռնապանին,
Որ տանի զայն :

Կամուրջին գլուխը, ան առտուն,
Ան սեւ առտուն,
Կախաղանին եռոտանին
Դէպի երկի՛նք կ'երկարէր :
Եղբրական ու երկար
Ճերմակ շապիկը հագցրնելով
Անմեղ Հայուն,
Անոր աչքին առջեւ կոթողեցին
Մեռելական խաչափայտը
Քաղաքակրթուած մարդկութեան :
Չայնը մարած էր Հայուն,
Շունչ չէր մնացեր վրան,

Ու արցունքները, շիք շիք
Անոր զգոյն այսերէն վար հոռելով
Մինչեւ ոտները կը սողային :
Թէեւ քաջ, բայց սարսափած էր
Ու ընդվզած,
Որովհետեւ անմեղ էր,
Որովհետեւ ոչ մէկ զնդա՛կ արձակած էր :

Չուանր անցուցին վիզին,
Ու դանինը դժոխային
Երբ արողը կը քաշէր
Անոր ոտներուն տակէն,
Շառաչումով ինկաւ գետին,
Հայուն մարմինը դժբաղդ :
Չուանր փրթած էր :
Իրարու երես նայեցան ամէնքն ալ...
Զգաց տառապող մարդը որ
Ո՛չ մէկուն սիրքը, աւա՛ղ,
Կ'այլայլի :
Իր հոգին ելեւէջները կրեց
Ծովի մը փոքորկոտ
Որ իր ալիքներուն բաւերը
Կը ցրցէ ժայռերն ի վեր :
Ու երբունքները կափկափելով
Մոնչեց ան. —
«Իսլամական օրէնք մը կայ,
Կախաղանին համար,
Որ երբ չուանր փրթի,
Մահապաւրսն անպա՛ւրս կ'արձակուի» :
Նոր չուան մը բերին :
Պէտք էր անպատճառ
Կախել զայն, պէտք էր հոնէ՛ր :

Հայուն դիակը այդ փայտէն :
 Պէտք էր որ աւերակներուն վրայ
 Բարձրանար, բրգանար
 Ուրիշ դիակ մըն ալ,
 Պէտք էր Հայ մըն ալ կախուէր,
 Ա՛յնքան իսլամներու հետ :

Եւ անան, չարաւուրտէն,
 Չուանը փրքաւ նորէն,
 Ու մարմինը ջախջախուելով
 Գանալիժեցան դարձեալ,
 Կախաղանէն վար :
 Մարդկութիւնը՝ աւելի չար՝
 Կը սրբագրէր կարծես
 Քմահանո՛յքը նակասագիրին :
 Այս անգամ ալ հեծեծագին
 Հայր պաղասեցաւ կրկին. —
 «Օրէ՛նքը, օրէնքը, դուք չէ՛ք յիշեր
 Չեր օրէնքը :»
 Այն ասեց բորբոսած, ընդհանուր դատախազը,
 Որ վկայ էր մահացումին,
 Որոտաց բարձրաձայն
 Քովի ոսփկաններուն. —
 «Բերէ՛ք, աւելի հաստ չուան մը բերէ՛ք,
 Ձեզի՛ կ'ըսեմ, ինչո՞ւ կ'եցեր կը նայի՛ք,
 Այդ օրէնքը, ձեզի՛ կ'ըսեմ,
 Այդ օրէնքը իսլամներու համար է լոկ :»

11 Յունուար 1910

III

ԱՐՅՈՒՆՔՆԵՐ

ՊՈՒՏՏԱՅԻՆ ԱՐՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Փռոնս ու ծակած վերակունն ուսին,
Չախ ձեռքով բռնած յախճենական
Սեւաթոյր եւ կոշ անօթ մը ոսին
Աջէն ալ կախած գաւազանն երկայն,

Գլխուն մազերը բունքերուն փակած
Ներճնչումէն ալ աչքերը փարփառ,
Հինայանայի Պուստան երկնաբաղձ
Օր մը քառոզէ կը վերադառնար :

Ֆօ՞ Սամանայի բարձունքին վրայ՝
Վեց երկինքներուն ամպերուն շնո՞ս մօտ,
Իր նումարսութեան ձայնը մեռակայ
Հնչեցուցած էր այնքան հմայո՞ս :

Ծննդավայրին մօտեցաւ երբոր
Մակաղայի տղ մարգարէն յանկարծ
Իր նզնաւորի ձգտումներով խոր,
Համբուն եզերքը տպեանար մնաց :

Կին մը ճեսած էր ան՝ գերմարդկային
 Բուն գեղեցկութեան ցոլքը ապանով,
 Եզականօրէն հրաւիրող կին,
 Ամբողջ պննուած մեհեւանդներով :

Քաժակի նման բացուած, ոսկեյեռ,
 Շրթունքներ ունէր նուրբ ու ցանկալից,
 Ջուր վերջալոյսը վարդերանգներ էր,
 Ճանանչներովը հիր, բոսորագիծ :

Իր երկնապարգէս հոգին դողդըղաց,
 Ինք՝ քաղցիչը անձնուրացութեան,
 Յոռեսես, Տժգոյն ու առանձնակեաց
 Սափեաներու հպարտ վանական :

Մահայանայի անյաղթ, անմոլոր,
 Այդ վսեմ հինան իր մորթին վրայ
 Սարսուռ մը բզգաց յոյզի հեշօրօր,
 Ուր թկաւ կամփին ուժը կը հեւայ :

Մահը բլլալ կ'ուզէ՝ խմելու համար
 Ամբողջ ծորանուտ վայելքը ցնծուն,
 Ուր կը ջրմիծէր այդ բաժակէն վար,
 Անձանօթ կիրքի բոյրերով լեցուն :

Իր ծառաւահիւծ, ամբիծ, վշահար,
 Շրթունքը կ'այրէր մեղքի ծառաւէն.
 Մահը բլլալ կ'ուզէ՝ սիրելու համար
 Այդ կին—ծաղիկը այնքան ձիւնեղէն :

» Պչրոտ մարմինիդ բուրումներն ամէն,
 » Կը խնկարկուին, մեղկ, ցնորագին,
 » Բո՛յր կը քրքրին, հեշտավառօրէն,
 » Միսէ ծաղիկը սիրոյ պարտէզին :

» Կեանքի գիշերին երջանիկ անուրջ,
 » Ո՛վ դուն մարմնացած դիւական ոգի,
 » Թարթիչներուդ ճակ հանդարտ, անմոռնչ,
 » Աղամին վիշտը կարծես կը պառկի :

» Նուրբ քաղաքին մէջ լանչիդ ընդզոգուած,
 » Թերեւս հրայրոտ կոկոններ փթին,
 » Գաղջ գգուանքներուն շուշնով ցողամած,
 » Ու համբոյրներու կրօնով մթին » :

Եւ ընդվըզումէն, վախէն ցնորած,
 Ուրիշներուն պէս չը մտածելուն,
 Զրգալուն համար, ուստե՛ն գնաց
 Գանգէսին շուրջը քապառիլ խոհուն :

Անապասային լուրսեան մը մէջ,
 Ուր գետին ձայնը միայն կը խորդայ,
 Թաքակաթայի սրամութիւնն անվերջ
 Կը քեւապարէր ջուրերուն վրայ :

Աղկիոններուն շուրջ կ'երեւար,
 Ժայռերէն հոսող մութին խորերէն :

Պուսսայ գլուխը կախած դէպի վար,
Լացաւ միւս մինակ հոն երկարօրէն :

» Մեռնիլ, ա՛հ, մեռնիլ, նիրվանայանալ,
» Երկինքին անհուն գիրկը երբաւ բիւ,
» Առանց տէջանքի, ցաւի տխրանալ,
» Նիրվանայանալ, մեռնիլ, ա՛հ, մեռնիլ... :

» Բաժնուիլ կեանքի բոյոր հոգերէն,
» Բնաւ չխորհիլ, երջանիկ ըլլալ,
» Առանց ցանկութեան, խանդավառօրէն
» Նիրվանայանալ, նիրվանայանալ... » :

.

Պրահմաններ՝ երբ մարգարիտներ
Գտան նոյն առտուն, շուրջը Գանգէսին,
Տարակուսելով ու մտաւեւեռ.—
» Թերեւս Պուսսայի արցունքն է », ըսին :

22 Սեպտ. 1907

ԵՂԻԱՅԻՆ ԱՐՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

Մանկութեանդ խաղափուն, անգիտակից օրերուն,
Ո՛րքան լացիր, հո՛վ գիտէ, ո՛վ պատանի եղիւս.
Կեանքը բնաւ չհանչեցած ու դեռ չտպրած, արդէն դուն,
Կրկնայիւր թէ աշխարհը ծուղակ մըն է անգեղեայ :

Յետոյ քիչ քիչ աւելի դառն ու ցաւոտ երեցաւ.
Տղայական իղձերու, յաղթանակի ու միտքի
Պարագ հոգե՛ր ունեցար, դեռ չունեցած ո՛չ մէկ ցաւ,
Վիճք մը որ լուրջ ըլլայ գէթ, որմէ ամպոպներ ժայթքի :

Երկինքդ արեւ չունեցաւ, ո՛չ ալ հոգիդ՝ արեալոյս,
Խոր մութի մէջ սուգուեցար, երիտասարդ եղիւս,
Նիրվանայէն հմայուած, տխրաւարակ, մահախայտ,
Զը թողուցիր որ վրադ այգուն ցոլեբը տեղայ :

Աչքերդ յառած անձամբ հորիզոնի մը անտես,
Գանկրդ լեցո՛ւն խորհուրդով, քափառեցար հոս ու հոն,
Առանձնացած խուցիկ մէջ, լացի՛ր, լացիր տղու պէս,
Անյուսութեան գիւղիկի քարափամբովդ անկանոն :

Սւելի բարձր նախեցիր, միսփիղ թելովն արծուաթիւ,
Դժգոհ, յանդուզն ուղեւո՛ր, ո՛վ չափանսս եղիա,
Կամ փոխուելու էր աշխարհն, որպէսզի դո՛ւն տպւէիր,
Եւ կամ պէտք էր ըզզայիր թէ քու մարմինդ կը դողայ :

Ու տառապող մարդկութեան սուգը հազած, տեսնաբեկ,
Վիշնուական խռովով նուիրուեցար նինային,
Անդուլ լացիւր Ֆօին պէս, չը ժպեցնար դուն երբեք,
Աչքերդ մէյ մէկ փոս շինած՝ ուր երազներդ կը թաղուին :

Վերջին անգամ երբ զգուած՝ այս ցաւասանչ աշխարհէն
Ողբերգական կերպով մը վերջ կը դնես քու կեանքիդ,
Եւ երբ քեզի տարածած վրադ մոմե՛ր կը վառեն,
Իրաւքընէ՛ կ'երթաս հոն՝ ուր ապրած էր վէս հոգիդ :

Սառնացած այդ վիճակիդ մէջ կը տեսնեն որ մոայլ
Բիբերուդ խորն արցունքի ջինջ կաթիլ մը կը շողայ,
Որ այտերուդ վրայէն վար կը սահի անայլայլ.
Անդրաշխարհէն ալ կուլաս, ո՛վ դուն մեռած եղիա :

11 Յուլիս 1908

IV

ՍԱՐԾՈՒՌՆԵՐ

ԼԱՅՈՂՆԵՐԸ

Մեռելոցի առաւ մրն է անաւել,
Սեւեր հագած կին մը սիրուն, գեղանի,
Դեռ նոր զոցուած շիրիմի մը վրայ սեւ,
Երկարօրէն կը հեծկըջայ գողունի :

Գերեզմանին վերեւ ուռին վարսաւոր
Իր ձանձրոյթը կը կաթկըթէ սարսրուն.
Աշնանավար հովեր, կոծեր, ո՛ղբ բոլոր,
Եղերերզը կ'ողբան ցնցող մահերուն :

Թաղծուքիւն մը կը սաւառնի իւրաւոր.
Ու կ'իյնն է որ միշտ գլխահակ կը հեծէ՛,
Իր նայուածքը մխած գեսնին մէջ բունծէ :

Եւ անձրեւոտ օրուան ցաւով իւրաւէս
Ռուին կ'ուլայ, գլուխը կախ, կնոջ հետ,
Դեռ նոր զոցուած գերեզմանին վրայ լուռ :

Վ Ի Լ Ա Ն Է Լ

Կը ծփծրփայ, կը վիլակի
 Թանձը վժիակը պատահանիս,
 Որ կը ցանկ գոյնն ելակի :

Ու կը դիտեմ ես կողմնակի
 Նուրբ լոյսը որ բոլոր չորս դիւ,
 Կը ծփծրփայ, կը վիլակի :

Կը կախաւ բոլորակի
 Արեւոյսը ճանաչեցիդ,
 Որ կը ցանկ գոյնն ելակի :

Ու արեւը, ցնցուղ շողփի,
 Ամբողջ շուշան, վարդ ու ճարկիս,
 Կը ծփծրփայ, կը վիլակի :

Անհուն ծաղիկը երկինքի,
 Յորդաւառայլ, բոսորագիծ,
 Որ կը ցանկ գոյնն ելակի :

Թանձր վիժակը պատահանիւ,
 Լոյս կ'անձրեւէ բոլոր չորսոյիս,
 Կը ծփծփայ, կը վիլակի.
 Ու կը ցանէ, գոյնն ելակի :

14 Օգոս. 1907

ԱՆՁԿՈՒԹԻՒՆ

Պզտիկ կուգայ ուղեղրս խառնակուսակ անդոնին,
 Վայրագ կարօք ունիմ տարաշխարհի իրերուն.
 Միջոցները չափելու մոլուցով մը ջղային,
 Դէպի բարձրերն ելլելու խոյանով մը մարմրուն,
 Պզտիկ կուգայ ուղեղրս խառնակուսակ անդոնին :

Պզտիկ կուգայ միջոցը սուսառնումիս երազին,
 Աւելի վեր մազլելու իյծեր կըզգամ լանջիս տակ,
 Տիեզերքը շատ անձուկ, ու բարձրերն ալ շատ ոսիւն,
 Դէպի անձայր խորքերս իջնել կ'ուզեմ անյուսակ,
 Պզտիկ կուգայ միջոցը սուսառնումիս երազին :

Պզտիկ կուգայ ամէն բան, միտքս ալ, սիրսս ալ ապալեր.
 Ունայն, ունայն թեքափներ, միտքս նոյն տեղն եմ, նոյն հոգին,
 Պարսպ ջանքեր, վրէպներ, ու յուզումի փայլակներ,
 Արժանք ու մեծակէզ ասրուածնի կրակին,
 Պզտիկ կուգայ ամէն բան, միտքս ալ, սիրսս ալ ապալեր :

7 Յունուար 1908

ԱԼԵԿՈՇՈՒԹԻՒՆ

Կոհակները կը բրգահան, կը կանգնին,
Յետոյ ամբողջ կը փերուին ուժգնաբար.
Ծովին վրայ արհաւիրքի ունայնին,
Եւ հովերը սրունք կ'ոռնան անդադար :

Ամպերն իրար կը հալածեն, կը զոռան,
Թառափները դէպի ցամաք կ'ըջապեն,
Մերթնացն է որ կը շաշէ մոլեկան
Խաբխիսներուն ըսպառնալով հեռուէն :

Փետուրի պէս շոգեմաւր կը դողայ.
Շուրջը հեղուկ պարապնող՝ւր ջուրին,
Անդունդներու երախներէն անխնայ
Երկինքէն վեր շաւրաւանդ ծովն ուժգին :

Քայֆայո՛ւմն է որ կ'ըսկսի կայմերուն.
Նաւազները, համբողջներն ալ միասին,
Նաւակներուն խորն ընկղմած, վախերնուն,
Կ'ոգեկոչեն բարութիւնը Յիսուսին :

Յորձանքները յետոյ կ'առնեն կը քանին.
 Յոյսի, մահուան շաղապասումն է վայրագ.
 Փոքորիկը կը սասկանայ, դիւային
 Շառաչներով որոտով շարունակ :

Ոսկի հսկայ նետի մը պէս երկինքէն
 Կա'յծակն է որ կը սողոսկի ջուրին մէջ.
 Ամպառապած դղրդումներ միշտ կ'երգեն
 Գեհեճային դժոխեղը մահաւէջ :

Վերջալոյսին յերդ բոսորն է ծիրանի,
 Որ բեմանուշ հեղուկի մը պէս եկեր
 Ծովին ըմբոս օլբերուն հետ կը լուծուի,
 Երփներփելով մակերեսը մօտերէ :

Նախ բեկոր չէ մնացեր. ամէն բան
 Մխրճուած է աւազուսի մէջ գետնին,
 Ո՛չ ալ մարդու նիշեր, խղիւղկ, անկենդան
 Անազանգը կը սարածէ իր չորսդին :

Անդդախոր ծովին վրայ կապարէ,
 Վերջալոյսը երբոր հեռո՛ւն կը մարի,
 Երբոր լուռը թեւասարած կը չիւրէ
 Երկինքին սակ գոգաւորուած կամարի,

Մութը կ'իջնէ գորշ ամպերէն վար շուտ շուտ
 Սուգի փոյի պէս ծածկելով զոներուն
 Անճնչացած մարմինները անօգուտ,
 Փոքորիկին տառնէ վերջ փայլուն :

ՄԱՐԱՊԵՏՆԵՐԸ

Գունաս, նիհար, կմախային էակներ՝
 Մարապետներն երազուն,
 Հոգեւարժի անկողնի մը բովն ի վեր,
 Աղօթեցին օրն ի բուն :

Վաղը ուրիշ հիւանդ մը հոն պիտի գայ,
 Յաջորդ օրն ալ ուրիշներ.
 Մարապետներն միշտ փնային, անըզգայ,
 Մահիճներուն բովն ի վեր,

Պիտի հսկեն կամ անբարբառ աղօթեն
 Առանց լացի, մօտաբո՛ւն,
 Վարագոյրին ծակիւքներուն ետեւէն
 Ըսպասելով արեւուն :

Իրենց աչքին սակ կը ծիրին շատ մարդեր,
 Սկեպսիկն իսկ կը փոխուի,
 Անոնք՝ առանց զգայութեան դիւրասուեր.
 Կիներ՝ առանց հոգիի :

Նայումսներնին կը սամկանայ, կը քըջի,
 Կարծես վիհեր կ'ըստօղեն,
 Հայանցումը քեւաբախող թռիչի
 Վայրկենածին, օղեղեն,

Կը կարծես թէ ուրիշներուն ցան է որ
 Զիրենք իսուր քրած է,
 Դալկոս, տգոյն մարապէսներ սգաւոր
 Զուրկ մեռնելու թախիծէ :

Իրենց գիրկը օրեւաններ հիւանդի.
 Որոնք կեանքէն կը խորհին,
 Շունչերնէն՝ խուճկ, աչքերնէն սուգ կը կաթի.
 Հող կը հոսի մասներնին :

Հին վրէժներ կը լուծեն հոն, մահուան մօտ,
 Բժիշկը իսկ կ'այլալի,
 Սնունց սիրքը ինքնամոռաց, անկարօտ
 Թանգարաններ մեռելի :

Ճերմակ կէտը որ կը շողայ վրանին
 Եւ սեւին մէջ կը ձիւնէ,
 Կուսափայլ, ջինջ, աղանակեղ, ամպային
 Իրենց գլխուն թռչունն է :

12 Մարտ 1908

ԼԱՅՈՂ ԱՂԶԻԿԸ

Զիւնաքոյր, աղուոր դասակը յենած՝
 Սնդուէ բարձին,
 Պատգամին մէջ, տունիս հիւս դիմաց,
 Կուլայ առանձին :

Վեր կ'առնէ ձեռքը ոսկի փղեփոլ
 Ծանրաբեռնուած,
 Ու թաւիկնակը կը սանի դողով
 Իր աչքերուն թաց :

Պզտիկ, ծաղկայեռ ու ժանեկազարդ
 Թաւիկնակն արդէն
 Այսերէն վրէ է սպողեր, հանդա՛րս
 Երազայնօրէն :

Փափուկ աղջիկ մը, համակ վիպային,
 Կապոյտով գեղուն,
 Սեղմօրէն հագուած՝ կըզգացուի լանջին
 Ելելէն անհուն :

Կր դիտեմ զինքը իմ պատումանէս
 Եւ կը մեղքեմ,
 Սյապապատ ոգին եսիս մէջ կարծես
 Կ'երգէ այս անգամ :

Բայց ան իր ձերմակ դասակը յենած՝
 Սնդուսէ բարձին,
 Պատեգամին մէջ, միտս անըջայած,
 Կուլայ առանձին :

Միտքիս քռիչքներ կուտամ որ երբայ
 Անոր կուրծքին տակ,
 Հասկընալու քէ ինչն անիկա
 Կուլայ խորունակ :

Խիղճի խնայքն ունի մերժած ըլլալուն
 Սէր մը ինքնակոչ,
 Առատպեական կիրճով հալընըուն,
 Յանկուրին ամբողջ :

... Ուրիշ պատճառներ ալ միտքէս անցան,
 Երբ ան կատեցուց
 Սահմանը գլխուն մազերուն դեղձան
 Ու խոյ, հոգեցո՛ւնց,

Գորգին վրայէն վեր առաւ դեղին
 Կողով գիրք մը նոր,
 Եւ դարձուց շուտով Բարիզեան վէպին
 Թերթերը բոլոր :

... Հիմա վստահ եմ քէ այդ գեղամոյն
 Աղջիկը կուլար,
 Վէպին մէջ մեռած որ եւ է սմոյն
 Ժանի մը համար :

19 Մարտ 1908

ՎԱՐԴԵՐՈՒՆ ՇԵՔԵԱԹԸ

Հոգեւարքի յամբ ու սարսրագին
Վայրկեանի մը մէջ Յիսուս կը կրբեր,
Բարձունքին վրայ սեպ Գողգոթային.
Իր խաչին գամուած՝ կը սանջուէր դեռ :

Ու կողէն հոսող արիւնը կարմիր
Անճեսանքի, երկնադրաւէր
Քերովբէներու՝ բիւրեղ, ոսկեծիր
Նուրբ բաժակներուն մէջ կը հաւաքուէր :

Երբեմն կը սուգուէր մարմանցին վրայ
Բաժակներուն նիւթ փոկերէն՝ ծորուն
Արիւնը բոսոր Փրկիչին անմահ,
Վարդեանգելով մարգր լեռներուն :

Մարմանդներն յանկարծ փոխուեցան բոլոր
Բոքը, ծիրանավառ վարդի ոսկեթով.
Ան օրէն ծլան վարդերը բոսոր,
Յօղաքուրմ, սիրուն բօշ ճախրակներով :

ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

Ահա սիային ճիւղերէն
Թերթեր կ'իյնան քափանցիկ,
Երբ աստղ, օդէղէն,
Ամբողջ չափրակ ու ծաղիկ :

Կը արշաւեն յետոյ լո՛ւռ,
Ջուրին վրայ արշակայ,
Ուր արեւուն ոսկեհոռ
Բմբոս շուր կը ծփայ :

Ալիքներ փափկօրէն
Շրթունքովն լոյծ, ջուրէ,
Կը համբուրեն, կ'օրօրեն
Խնչ ծաղիկ որ կ'անձրեւէ :

Եւ բեռնաւոր՝ գիրկերնին
Ահա սիային փունջերով,
Կ'առեւանգեն, կը սանին
Ափովններուն շուրջն ու բով :

Կը չարչարեն սիրակոծ
Գրգամներով փրփրուն,
Մինչեւ սունեն զոյնն անոնց,—
Հոգի՛ն քափող քերքերուն :

Ալիքները կը թաղեն
Իրենց գիրկին մէջ զանոնք,
Յետոյ կ'երգեն դաւնօրէն,
Յուրս մահերզը անողոք :

20 Ապրիլ 1908

ՊԱՏՌՈՒԱԾ ՍԻՐԱՏՈՄՍ

Ճամբուս վրայ, անտառին մէջ ծառախիս,
Կապոյս թուղթի կտրուանքներ զսայ ես ...
«Քեզ չզսայ», «բայց անպատճառ», «խենթի պէս»,

«Զեմ բնանար» «... փոխած եմ զայն», «աներկմիս»,
«Օ՛հ, չը մոռնաս», «փնտռեցի՞», «հոգիէս»
«Աննունօրէն», «դուն ինծի չափ», «մարմինիդ»...

Ի՛նչ դողացող մասներով ձեզ գրեցին,
Ի՛նչ փայփայանք, ի՛նչ խայսանքներ մտածին,
Ո՛վ գիտէ ի՛նչ տարակոյսներ ծածկեցիք,

Ի՛նչ արցունքներ, բաբախումներ փոխանցիկ,
Զորս հովերուն ցրուումն հէ՛ք թղթիկներ,
Զէ՛ք գիտէր թէ ինչե՛ր ձեզի են յանձներ:

27 Ապրիլ 1908

ԴԱՌՆՈՒԹԻՒՆ

Երբեմն աննրբան ցաւերս կուլայի,
Ազուցումսմբին մէջ դիւրին երգերու,
Այսօր դժբնդակ հոգիս ամայի.
Ուժ չունի բնաւ իր վիւսքը լալու :

Կարծես հինգ դարեր սանջուած եմ ես,
Այնքան դառնօրէն սիրքս կ'արիւնի.
Թաղել կ'ուզեմ զայն որ չըզգամ այսպէս.
Թաղել՝ խոնջ զանկս ալ որ, ա՛հ, չի խորհի :

Զգացող ըլլալ ու քուիլ հողին,
Ոսքը ցեխին մէջ, դիակոյս ակբողջ,
Տեսնել չարերը որ կը յաջողին,
Ու բարին խաչուած, հէ՛ք, մահադողողջ :

Կը ժպտին երբոր, կուլամ ես անդին,
Հեզմութեան դեղին քրիչն է անսանձ,
Որ կը հետեւի իւրութեանս սուգին,—
Պէ՛տք է չարչարուիմ, դժբաղդ եմ ծնած :

ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ

Բաղեղի պէս բախիծն հոգիս է պատեր :

Այս իրիկուն թախապարտող մարդկուրեան
Ամբողջ լացը կը կոծկոծի աչքիս մէջ.

Այս իրիկուն դիպարողի անկենդան
Կռնչիւններ կ'ոգեւարին մահաւելջ :

Նոնիները կը սրսրփան, կը զոփան.
Անդունդին մէջ լայնափետեկ հեֆ սիրտիս,
Յաւի դժոխքներ կ'աւազեցին, կ'աժխանան.
Այս իրիկուն մի մօտեմաք ըսուերիս :

Ու մահառումն անվերապան մեղքերուն,
Գրուքիւնն է որ, կը մուրայ սպաւոր.
Այս իրիկուն ձեռքերուս մէջ սարսուռուն
Ես կ'օրօրեմ որբութիւնը վիրաւոր :

Թիպապարսներ իրենց շորան փաշէլէն,
Կ'ուզան կ'անցնին իմ առջեւէս խմբովին.

Այս իրիկուն ինկերին խորհերէն
Մեծ յոյսերուն պատրոյցներ կ'առ կայծին :

Եանվեական ինչ անողոք վնիոներ,
Ապրիմ-մեռնիմ ծաղիկին պէս դիւթական,
Եւ բալսն ալ փեքրեցի այս գիշեր,
... Դեռ ճանաչմբ չէ վերջացեր Մարդկութեան :

Պէտք է քանդել, փնտցնել պէտք է ա՛լ,
Ուրբաքակներն աստուածակերս բնութեան,
Ու նոր Ոգի, ու նոր արիւն պէտք է տալ,
Անըջասփիւռ քաղցրութիւններ մեռական :

Բոլոր սուգը եղերակոծ մայրերուն,
Այրիներուն սեւ դառնութիւնն ու ոխեր,
Համաքարած դժբաղդութիւնը Մարդուն
Էութեանս մէջ լնացեր են այս գիշեր :

Բաղդի պէս քախիծն հոգիս է պատեր :

1 Նոյեմբեր 1900

ԱՆԱ ՍԻՐՏՆ ԱՆՈՐ...

Թոյնի սափոր մը. ջրվէժ սարունի.
Դարբնարան վրէժի կարմիր կայծակին.
Աւեհեաց երկիր՝ որ կը սորսորի,
Ու արեւոյսներ որոնք կը ծաղին :

Հոգեկան յոյզի երանգապրնակ.
Ծափի, ծիծաղի քափօտներ ցրնծուն.
Մեծ հրայրհներու վրնիս արծազանգ.
Անդրազարնո՛ւ մը ձեր երազներուն :

Մտացած յոյսի լին մը անթափանց,
Յետոյ յոյս մը որ ծիլ ծիլ կը ծաղկի,
Շրջմովիկ հուրի քաթառներ անսանձ,
Ու զեղխութիւններ քմահանոյքի :

Բուեր սեւամաղձ, գուծկան եւ դժնեայ.
Ու աղանիներ կաքնալանջ, սիրուն,
Մահուան շրո՛ւկն է որ կը դողդրդայ,
Ու երակներուն վրայ սէրերուն :

Ներհակ յորձներու հեղեղաւ, տարափ.
Աղբիւր մեղներու կարին հեշտագաղձ
Աննիւք մխացում, ոսկիի թերափ,
Կամ բեւեռագիր ամբողջ առեղծուած :

Ահա՛ սիրեն անոր՝ զոր դուք չէք հանչցած :

10 Յունուար 1910

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ

Մեռած է ան. կը սիրէիր զայն ա՛յնքան.
Գիտակցութիւնդ կորսնցուցած ես այսօր.
Խենդ ես դարձած, որովհետեւ չ'ապրիր ան,
Մարդ ես, կուլա՛ս դառնօրէն :

Մեռած է ան. կը պաշտէիր սիրակէզ,
Շաբաթ մըն է արդէն անցած այն օրէն,
Ոն՝ հողին տակ, դուն՝ կը չնչես, կը փախես,
Մարդ ես՝ երբեմն կը խնդաս :

Կը ոսկրանայ մարմինն անոր գեղապանծ,
Ծուէն ծուէն կը քրքրուի, կը փռի.
Դուն երկրային հաճոյքներէն զինովցած
Մարդ ես՝ ալ չես յիշեր զայն :

Գոյութիւնը շոգիացեր է արագ,
Ու կայծի մը հետքն է բոլոր սիրտիդ մէջ,
24^օ որ մարդ ես.— վա՛ս ես, չար ես ու վայրագ,—
Տարիէ մը կը մոռնա՛ս :

16 Յունուար 1910

Ո Ճ Ի Ր

Գիտերները սեռեակիս մէջ են խուժեր,
Ոյնքան խաւար կուպրանալով կը հոսի.
Մութ կը ծորէ լամբարը իսկ լուսաշէր.
Թանձրաթախիժ յաւերժութի՛ւն քառսի :

Կամաց կամաց սեւն աչքիս մէջ ալ սուգուած՝
Կոպերուս հետ կ'եղբայրանայ, կը լուծուի,
Ու ջիղերս, արդէն հիւանդ, դիւրագգած,
Կը սարսափին եղեռներէն խաւարի :

Մեհեանները մէկիկ մէկիկ կը փչին,—
Հին աստուածներ երջանկութեան եւ յոյսի.
Մըրիկէն մշտահալած երազին
Ու երակին վրայ ուսա՛յն կը հիւսուի :

Բռունցքներս ցրցած, անխոնջ, ոնակէզ,
Մութին վրայ կը հսկեմ ես թունալիւր,
Սպասելով մինչեւ առտու, Յեղիս պէս,
Լոյսի մը որ չի գար, աւա՛ղ, չի ձլիր ... :

V

У С Б Р Ы У Ч Е Б Ы

Poésie de mystère et de secret,
musique de confidence et de
bouche à bouche.

JEAN DE COURMONT

ԵՐԱՋԷ ՄԸ Կ'ԱՐԹՆՆԱՄ...

Երազէ մը կ'արթննամ, գէտ երազէ մը անյոյս,
Թեւեռս բացած կը շնչեմ մթութիւնը դիտական.
Ու կը մետնոյն սեղանիս առջեւ նրկուն մինչեւ լոյս
Գլուխս ձեռքիս մէջ առած, սպասելով առտուան :

Ցաւերու հետ առանձին, ա՛հ, առանձին եմ նորէն,
Խօնչ է վիշտս, — չեմ գիտեր. բայց գոյութիւն ունի ան.
Կը պտուսփի ամէն տեղ կը թելածէ պշրտէն,
Անգղի մը շեղ, օղային թեւափումին նիւտ նրման :

Ուրուականի մը պէս ցուրտ, որ հիւանդոտ մէկ պանուդ
Ահաւիրում կը պղծէ լուսիւնը խորհուրդին,
Եւ արցունքոտ աչքերով կը բլբլակէ իր անգութ
Չարագուշակ ըստերով, անհրապոյր ու մրթին,

Այս ցաւերը զիս այսպէս կը հալածեն տրաքար,
Որքան ուզեմ հեռանալ իրենց բովէն տրտէն,
Այնքան անոնք բայերուս կը հետեւին անդադար,
Եւ կը հեզնեն պաշտումը զոր մխացի հեռուէն :

Այս անօգուտ ժամը քան կը յաջորդէ հրնուագին
Անակնկալ խնծիդ մը վայրկեական նոր յոյսի,
Կը վարճուիմ անոր մէջ փնտրուելով հեռանքին
Եղեմական սարսուռը, որ սիրտին մէջ կը հոսի... :

Բանաստեղծի խաբուսիկ այս երգերը տենդայոյզ,
Փոփոխական ու ետքամ իրենց վազմով գուպարի,
Մըքաղոծող միտումով կը հետեւին իղձերուս,
Մեռ ցրնելով զգացող մահդր որ մէջըս կ'ապրի :

Գրչին տուած վայելքը կը ջնջուի դառնօրէն,
Ու աննուաճ հոգիիդ կախարդանքը կ'երկարի
Մինչեւ այս լուռ խուցին մէջ ուր նայումքներս կը պարեն
Սպասումին մենաուր ձանձոյթի կայքը վայրի :

22 Հոկտ. 1907

Հ Ո Գ Ի Դ . . .

Երբոր, կ'ըսեն, մարմինըս կազմալուծուի անկեցողան,
Ու հողին տակ լոկ ափ մը անիւն մնայ մոխրագոյն,
Հոգիս պիտի չը մեռնի, պիտի ապրի յաւիտեան,
Ինչպէս գիծը շողունին երկինքի վառ լոյսերուն :

Խորհէ՛, ինձի, սա սիրքըս պիտի սմի, զոգանայ,
Ու ցրտնեցներս հեռ տպիրկ. որոնց համը ըզգացիր,
Պիտի ցամքին, կծկուին խիներուն տակ ակումայ,
Չունենալով ապրելու տաքութիւնը կենսածիր :

Ջիւղերս պիտի խաւարին սուգը ծրծեն քանձաւացած,
Փոխանակ, մէղկ, ըզգալու ծանրութիւնը իրանիդ,
Եւ սառուցիկ գլուխս՝ կուրծքերուդ տեղ քախանցանց,
Պիտի քաղէ բարձի մը վրայ յյնայ աներկմիս :

Աչքերս ցամքած լինելու պիտի անուշտ նմանին,
Որոնց բոցեղ նայումքը պիտի ցնդի արդարեւ,
Եւ թեւեւս զալարուն երկու կմախք դիւային
Պիտի մնայ փոսին մէջ ցո՛ւրտ, անգորով, անարեւ :

Ուղեղըս որ բանսէներ սփռեց չորսդիդ մեկաթոր.
Լպրծուն, քաց ցեխին հետ պիտի լուծուի ցրտակեղ,
Պայթած զանկէս սուգուելով կամաց կամաց, մինչեւ որ
Սրուակի պէս պարպուի, շոգիանայ վերջապէս :

Երբոր այսպէս էութիւնս տարալուծուի, հող դառնայ
Երբոր, կ'ըսեն, իոկ ափ մը անիւն մնայ՝ մարմինէս,
Հոգիս պիտի չը մեռնի, պիտի ապրի աներկբայ,
Ինչպէս կամօրն երկինքին, ինչպէս ցայգը լուսապէս :

Բայց, ես, ըսէ՛, ինչ ընեմ, ես ի՞նչ ընեմ հոգիով, —
Աննխարկան հրնուանքի ոսկի ցոլք մը հրակաթ, —
Առանց ձեռքի, երթումքի, առանց աչքի սիրաթով,
Բայց հոգիով ո՞վ կ'ըցաւ ապրիլ՝ ինչպէս կ'ապրի մարդ ...

Սակայն պիտի տեսնայի բոլոր ուժովս աննուէր,
Որպէս զի սա իմ հոգիս քաղէին ցուրտ հողին տակ,
Եւ մարմինըս, անոր տեղ, անմահ ըլլաւ, միտ ապրէր.
Ա՛հ, իմ մարմինս չը մեռնէ՛ր Տիեզերքին պէս անփակ :

18 Նոյեմբեր 1903

Կ Ա Ր Օ Տ

Ցուրտ է չորս դիս, ցո՛ւրտ ամէն դի,
Ոչ իսկ լոյս մը վառած եմ հոս.
Խաւարն է որ կը փաթսուի
Մարմնիս՝ մութովն իր քանձառնոս :

Ոչքերս տամուկ աշունին պէս
Արցունք կուլան կաթիլ կաթիլ.
Ինձմէ ո՛րքան, ա՛հ, հեռուն ես,
Որ չեմ կրնար յուզիմ ժպիլ :

Չանոնք պահ մը զոցել կ'ուզեմ
Քեզ տեսնելու համար ճորէն,
Թեւեղ բացած ու գեղաղէմ
Ինձի կուգաս հեռունեւէն :

Շունչդ կարծես կը խմեմ, կա՛ր,
Երանութեան կաթը անուշ,
Ու իրանիդ խոնջ, խանդակաթ
Յուզումներ կ'ըզգամ անյուշ :

Յնորք, երազ, յոյս մոլորուն,
Այս ամէնն ալ պատահներ են.—
Կ'ուզեմ անոր նայուածքներուն
Շողքը ձգծել անյազօրէն :

Պատահանիս առջեւ մրրին
Կ'երթամ յանկարծ, աղոճոր Ինճիս,
Նայուածքս կ'ուղղեմ լուսընթացին՝
Զոր կը դիտես այս վայրկեանիս :

9 Դեկտ. 1907

Մ Ա Տ Ն Ե Ր Դ

Երկարած ձեռքդ ե՛ս քաշեմ, իմ հեռախոյզ ձեռքերէս,
Որոճ կ'ըզգան այրուցքը նրբաքանդակ մասներուդ,
Մասներդ որոճ կը շողան քաղերուն ճակ հրակէզ,
Զմեռուխ, յակինք, կարկենան, ամբողջ կայծեր բոցանոս :

Ա՛հ, չեմ ուզեր յիշել ես քանապաղ բայց անյապ
— Ու կասկածոս սիրողի վերլուծումներդ անգորով.—
Մասներդ սիրքս մէջ միամ կը քննէիր շարունակ
Մութ անկիւնները անոր պրպրտելէն ծաւերով :

Երբ ալ յոգնած իմ սիրէս դուրս քաշեցիր ձեռքդ ամբիծ,
Ապշուրիւնով դիտեցի եղունգներուդ քրմաքոր,
Գաղտնիքով ծայրերուն վարդազոյնը խօյազիծ.—
Սիրքս դեռ քարմ արիւնին կարմիր հետքերը բոլոր :

13 Փետր. 1908

ԱԶՔԵՐԴ

Յօնքերուդ նուրբ բաղեղին սակ թաւարծի,
Աչքերուդ զոյգ լիներն է որ կը փռուին,
Ուր նայուածքիդ լոյս հմայքը կը յածի,—
Միսքիքական խօլ թռչունը ծովային :

Ինչ որ ունիս անձիդ վրայ կախարդող.
Այդ լիներուն մէջն են թափեր կամովին,
Վերապահած գգուանքներդ իսկ հեշտող.
Հիմակուրնէ անոնց մէջէն կ'զգացուին :

Ժպիտդ անոնց այգն է պայծառ եւ ցնծուն,
Ու ինքուքիւնդ՝ վերջալոյսին պէս սրտում,
Մշուշային շուրթեր կուսայ լիներուն,
Յօնքերուդ նուրբ բաղեղին՝ սակ ցօղաթում :

ԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐԵՐԸ

Երկու այլակներ ճնմուռ էակներ.
Իրենց մարմինը արեւն է կերեր :

Մէկը Խննին է, Միւսը Նինէր,
Ոչ մէկ գիծ զիրար կը մասնէ յուէ :

Մէկը ծաղիկն է կոյս անհիւքութեան,
Երկրորդը՝ կիրճն է, յորդ, յարաստան :

Երկու ծայրայեղ բեւեռներ՝ անոնք.
Մէկը տեղափոխ, միւսը անոնք :

Մէկը երազել գիտէ շարունակ,
Միւսը վայելք ներշնչել անյազ :

Երկուքն ալ շունչիս փայփայանքն ունին.
Արցունքով երգած եմ ես հոգիներին :

Մշտապառ յուսնին բաժակն է ոսկի,
Երկրորդը՝ հուրհոս կրակ խաղողի :

Ի՞նչպէս ես սիրեմ գիրենք միասին,
Մէկն ալ չեմ կրնար զոնել միւսին :

Թէեւ կը մոռնամ մէկը միւսին հով,
Սակայն կը սիրեմ խանդաղաճանով :

Աւր մէկը կ'ընեմ երազի ընկեր,
Երկրորդն ալ կուռք ցանկահրաւեր :

22 Ապրիլ 1908

Պ Ա Տ Ա Ս Ի Ա Ն Ս

Տիկն L. Գ. Խ. Իւզր.

«Ինչո՞ւ քնարնիդ մէկ լար ունենայ...»

Կը գրէք ինձի :

Հարցում մը, Տիկին, որով միտքս հիմայ

Շատ չարչարեցի :

Կապոյտ, հոտաւէ ձեր սիրագորով,

Աղուռն ցամակին,

Կը պատասխանեմ ոտանաւորով

Յարգելի Տիկին :

Երբոր ըզգացի թէ մասնէրուս տակ

Քնար մը ունիմ,

Որ պիտի երգէր յոյզերս բովանդակ

Յաւեստ մտերիմ,

Շուտով ըսկըսայ ես մէկիկ մէկիկ

Փրցընել անոր,

Ամբողջ պրկումով յարեմ երգեցիկ

Թրքըռումով նոր :

Ինչպէս շուշանին քերքերը ձիւնոս
Փերքեր էի,
Զգայութեան մը զոհուած անձանօք,
Քմայքի գերի :

Ինծի շա՛ս անուշ, նուրբ չր քուեցան
Լաւերը անեղծ,
Մինակ մէկ հասր հնչուն, գեղաձայն
Սիրսը գրաւեց :

Առաջին անգամ հայումներուն շակ
Անվարձմասներուն,
Մինակ ա՛ս լարը՝ երգեց ներդաւնակ
Տաղ մը գեղանիւն :

Ասոր համար է անսն ուր, Տիկին,
Իմ հոգիս կուլայ,
Միակ անձնական ու երազագին
Լարի մը վրայ :

Զայն մը կը բաւէ լոկ յուզումնավար
Թէեւ սարադէմ,
Զայն մը կը բաւէ քնարիս համար,
Որպէս զի երգեմ :

2 Մայիս 1908

3. Գ.— Կէ Երբէ՛ք Տէկէ՛ն, որ Լուսնի՛ն
Զեր աշխարհ յարբէ
Նախնիներն երբեք չեն լսու
Ըսողներն խորբէ :

Հ Ն Զ Ե Ա Կ

Սէրերուն վառ
Հորիզոնին
Ո՛վ երկնափառ
Արեւ հոգին :

Յանցիւր վար
Անգայս շողփին
Երկնապարհար
Լոյսէ շողին :

Ու անձանձիւր
Վերէն վրառ
Կեանք ցօղեցիւր,

Ծիրանաքեւ
Ու կուսանազ
Սիրո՛յ արեւ :

22 Մայիս 1908

ՔԵԶ ՀԵՌՈՒՆ...

Քեզ հեռուէն շաւ աւելի կը սիրեմ.
 Միսէ ծաղիկ, անիրական ու երազ.
 Դուն միսքիս մէջ ամբողջ հոգի՛ կը դառնաս.
 Փափուկ դէմքդ կ'արփիանայ մութին դէմ.
 Ժպիսներէդ զարուհներ կը փքրին,
 Նոյնիսկ ձայնէդ շօթեցական նուագի
 Թրքրումը կը փնչուի, կը ծաղկի.
 Ինչ որ ունիս դուն քու մէջրդ մարդկային.
 Կ'անգայտանայ, կ'աստուածանայ քաղցրօրէն.
 Ու մարմինէն անշատելով քեզ, ինձիս,
 Նուիրական սրբանօթը պաշտումիս.
 Քեզի անգոյ դարձընելով, հեռուէն.
 Այսպէս երազ, քեզ աւելի կը սիրեմ :

Հ Ր Դ Ե Հ

Պատգամեն եկո՛ւր դիտենք միասին,
Հրդեհը սա մեր անկիւնի տուներուն.
Բոցի կարմիր ժապաւէններ կ'եկարին,
Ու կը ցայտեն խուրձ խուրձ կայծեր վառ վրունց,
Աւտղացնցուղ շաւրուանէն հրդեհին :

Կ'ոսկեզօծուին մուխին ամպեր դմենայ,
Ճարհատելով գերանները վար կ'իյնան.
Փլուզումն է որ կ'սկսի ալ հիմայ,
Մըսկումը ժայթող ջուրին մոլեկան,
Աւերակին հոգին յետոյ կը մնայ :

Դուն անբազկիս, երկաթընձ կ'Քերովբէ,
Որ դիտելով նիւթին մանր կը թարխ,
Զեռեղ երկարէ՛ հակիսի որ բո՛ց կը ժայթէ,
Եւ որպէս զի մարես կրակը գանկիս,
Անոր վրայ արցունքներդ սրբակէ՛ :

VI

ԱՇԽԱՏԻԿ ԵՐԳԵՐ

Il rêvera partout à la
chaleur du sein.

ALFRED DE VIGNY

Մ Ի Ա Յ Ն Ք Ե Զ Ի

Սենեակդ երթանք փակուիցն հիմա, առանձին,
Պատահանիդ փեղկը շուտով գոցելով,
Որպես զի հոն, լուսքեան մէջ ծամերով,
Միայն քեզի՛ շնչեմ ես :

Մի՛ տատախիւր. համբոյրներով բմածին,
Կեանքը ապրիցն անվերադարձ պահերուն,
Որպես զի հոն, մութին խորը խառնափուն,
Միայն քեզի՛ զրկեմ ես :

Սենեակիդ մէջ անուշ հոտեր կ'ըզգացուին,
Մարմնիդ բոյրը, քերեսն անոց. անպարփակ.
Երթանք, Նինե՛ք, որպես զի, հոն միս միմակ,
Միայն քեզի՛ պաշտեմ ես :

Ու սիրողի աչքերս՝ փակուած՝ սիրուածին
Հեռագրվիւ երջանկութեամբը առլի,
Գիրկիդ մէջը երազեմ հոն. որպես զի
Միայն քեզի՛ տեսնեմ ես :

ԱՆԱՌԱԿ ՏԵՍԻԼՔ

Երբեմն միտքիս մէջ նրկարչի մը պէս,
Կը մերկացընեմ քեզի անարգել,
Քանի որ այնքան դժուար է ըզքեզ
Խելայեղօրէն միտս մերկացընել :

Աչքերուդ պչրող կիսուածումէն զատ,
Ուր հիրիկն անդուլ երանգներ կուլայ,
Անակնկալին հանոյքն անաղաւտ,
Տարբեր հեռանքներ կը զսնեմ հիմայ :

Երբոր վեր կ'առնեմ փոքր շապիկիդ,
Երկու հաւքայներ կը տեսնեմ ներմակ,
Որոնք բբուկնին հակած՝ անբրբիք,
Ու կծկրած ալ, կ'երազեն համակ :

Վարք, դեռ վարք, կոնքիդ հեռական
Սահանքներն են որ կը զանաւորիմ,
Հրապոյրներուդ մեղկ նիակաւան,
Թափանցկութեամբը ձիւնածաղիկին :

Ու կը շփոթիմ Տեսնելով կիւսի
Մերկութիւնը յորդ մարմնիդ ըզգլխիչ,
Եւ աչքերս զոց, այսպէս մեկուսի
Տենչանքիս հուրէն կը հալիմ քիչ քիչ :

Գիրկըդ բաց, Նինէ՛ք, գիրկըդ բաց նորէն,
— Բանի որ այնքան դժուար է, գիտե՛մ,
Քեզ մերկացընել խելայեղօրէն,
Որպէս զի սա խենթ երազը վանեմ :

2 Հոկտ. 1865

ԼԻՆԱ ՎԱՆՏԷՐ-ՆՈՒԹ

Շուտանակե՛րս մարմնին վրայ մանկական,
Անուշ դէմքը կը նկարուի՛ տեսլային.
Ու ժպիսը, շափրակներով հոտեւան՝
Թօշ ծաղիկն է որ կը փքքի յամրովին
Երբոր կ'երգէ Պօզասի մէջ հնչածայն՝

L'amour c'est l'esperance
L'amour c'est l'avenir...

Իր աչքերուն աստուածնէն արձակուող
Վառ բոցերը անկարեկիր, սիրակայծ՝
Կը հրդեհեն ներկաներուն սիրսն անբող
Վարագաթել ձեռքերն երկինք ամբարած՝
Երբոր կ'երգէ Պօզասի մէջ հեռոտող՝

L'amour c'est l'esperance
L'amour c'est l'avenir...

Մարդ ըլլալէ կը դադրի ան, դէպի վե՛ր
Կը սլանայ, կ'իսկանայ անմարմին.
Իր շրթունքէն երանութեան շուրկներ

Շարժումներէն կիրքի յայդեր կը քամուին,
Երբոր կ'երգէ Պօզասի մէջ անձնուէր՝

L'amour c'est l'esperance

L'amour c'est l'avenir...

Անգաղսնապան մայեօին մէջ պահուած կին,
Դաւեակաւ որ գիծերովը խանդակաք,
Ու յանկուցիչ ժպիսը միշտ արթունքին՝
Անմահութեան կ'առաջնորդէ ամէն մարդ,
Երբոր կ'երգէ Պօզասի մէջ սենդազին՝

L'amour c'est l'esperance

L'amour c'est l'avenir...

10 Յունուար 1908

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կ'ըսես ինձի յանախ, Տիկին, քէ կեղծ եմ
Ի՛նչ ֆերթուած որ ունիմ ֆեզի ուղղուած.

« Արդէն, կ'ըսես, շատեր քմայք կը կարծեն
» Բանաստեղծի յղացումներդ մթամած :

» Զգացումներդ գրիչին միշտ կը զոհես,
» Եւ կամ գիւտեր ընելու խենթ սեճանքին.
» Համբաւի մը ետեւէն է որ կարծես
» Կը վազես լոկ այսպէս շնչհաս, մոլեգին :

» Քեզի համար սերը լեռն է բարձրաբերձ,
» Ուր ներշնչում-ծաղիկները կը փրփին.
» Ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ասելով մեզ հանդերձ,
» Դուրէն կ'իմով միշտ կ'զբաղիս հոգելին » :

Կնութիւնն է զոր ես կ'ասեմ սիրաբար
Իր միամիտ երազներուն մէջ փխրուն.
Կը կասկածիմ իրմէ, գիտե՛ս, անդադար,
Ու չեմ հաւատար իր պշտանոյշ խօսքերուն :

Չհասկցուած բեւեռապիւն է ան միտ,
Անձանօթին հրապոյրովը առլի,
Ինքնախաբ. մեղկ արձանացումն ամբարիտ,
Որ ցոլփն սակ հեմարտութեան կը հալի :

Ներկայութեանդ զգլխանովը գինով
Վայրկեաններն է զոր կը գգուեմ հոգիէս.
Նրբ կը մեկնիմ հովեղ, ինչին, ծայտելով
Միտ կը կրկնեմ.— «Ան ալ կին չէ վերջապէս...»:

Դուն ալ կին չես վերջապէս, բոլլ, հողմադարձ,
Երբեմն անկեղծ, մերթ աննրկաս ու քերի,
Եւ վախկութեան մոյն ճաղախով քրծուած.
Նայումսներէդ սարսամութիւն կը քորի :

Կարծես քէ դուն իսկ վստահ չես ինքզինքիդ.
Թեթեւ, անուսնչ իրերուն պէս բնութեան.
Ազգութիւնը պատահականաբար է հոգիդ
Մեծ ու ժերու շուրջ կը դառնայ յաւիտեան :

Թանգարանի պէս է սիրքդ որ անգոյն
Բիւր, անորոշ զգացումներ կան անտես.
Մեծ սէր, մեծ կիրք չես ունեցած երբեք դուն,
Բայց քէ ինչն կը սիրուիս,— օ՛հ, ան գիտես :

14 Յուլիս 1906

Գ Ա Ր Մ Է Ն

Ա՛հ, Գարմէնին երգը դարձեալ այս գիշեր
Ականջներուս մէջ անդադար կը բզկայ.
Բնաւ ուրիշ կայտառի երգ մը չեմ յիշեր,
Որ զիս այսքան հետապնդէ անխնայ :

Կը կախաւ միտքիս մէջ կինը յայրաս,
Պոռտակարկաւ ու հեռախօսիկ ձեւերով,
Բամբիւներուն շնչկոցին մէջ զուարթ,
Իր ազդրերուն կորուքիւնը ցոյց տալով :

Եւ ոտներուն շարժումը մեղկ, ներդաշնակ
Պոռնկացոյց մայրամբին հետ խօլագին
Կը գրգռեն կիրքին խանդը շարունակ :

Սիրախաձեւն անյագ, անկուտ Գարմէնին
Համբոյրներու կայրասօնն է այս գիշեր.
Ա՛հ այդ երգին պէս պազօտ երգ չեմ յիշեր :

15 Մարտ 1906

ՏԻԿԻՆԸ ԿԸ ՀԱԳՈՒԻ...

Արեւէն լոյս շամանդաղներ կը սուզուին,
Ոսկեման, նուրբ վիժակներուն մէջէն լայն,
Յէտոյ ծիլ ծիլ գետին կ'իյնան միասին
Սնդուսելով օրոցները պարսկական :

Սրահին մէջ կ'ըսպասեմ ես քու գալուդ,
Ով երէկուան հրնաւանդ անուշ, անբոսուեր,
Յաւերժական քաղցրութիւնդ երկնայուրբ
Սրբութեան պէս աչքերուս մէջ կը հոսէր :

Դեռ ներս չես գար, օհ, կը հագուիս դուն, 'նինէ՛ք
Արդուգարդիդ նուիրում ես, վստահ եմ.
Ես կը-խորհիմ միսիդ վրայ հեշտաւէս,
Դուն ըստօրէլ կը ջանաս զայն ժպտալեմ :

Եկո՛ւր որ ես պարուրեմ քամ մարմինիդ
Շուշանաքոյր մերկութիւնը, խելայե՛ղ,
Հիւսցումիս այգազգեսին մէջ՝ վրձնիս
Փաթեմ լա՛ջբըդ եւ ուսերդ ալ վաղազեղ :

Ու նարմանդեմ նայումքներովրս բոլոր,
Սրունքներդ փողածածկեմ մարմարէ,
Իմ երազէս եւ տենչանքէս շատ աղուոր,
Բազուկս ալ թո՛ղ փափուկ մէջքդ կամարէ :

Չփակ չուզեր, իմ նախանձըս կասաղի
Կը վահանէ արդէն կուրծքդ.— զոյգ եղեմ,—
Եւ նրբագայտ մասներուդ շուրջ ալ պիտի
Երանութեան արցունքներս զետեղեմ,

Մասնիներու վառող շարքի մը պէս կռւո :
Ո՛վ երէկուան հրնուանքս անուշ, մոլորուն,
Խուցրդ ձգէ՛ եւ սա սրահը եկո՛ւր,
Ի՛նչ պշտատէ, ի՛նչ անգուք ես եղեր դուն :

Որքան հագուիս պարապ բան է, միշտ պարապ,
Քեզ միտքովս մերկացուցած եմ սիրեր,
Ու ցանկութիւնս, զգացումներս հրատապ
Վրայ ժանեակ, փոյ կամ շղարէ չեն փնտներ :

2 Ապրիլ 1908

ՍԻՐԱՅԻՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆՍ

Միշտ ես պիտի նախընտրեմ թեթեւ սէրը՝ լուրջ սէրէն,
Առանց հոգիի, նախանձի, առանց վիճի մթաւփող.
Անասնական սէր մը որ թէ՛ հեշտանքն է ապօրէն,
Եւ թէ յախրանքը վայրապ, տիրացումէն վերջ եկող :

Փափաքական ինքնասանջ տեսութիւնով մը անգէն
Ես այս գիշեր հրնուանքով կը բզբէմ գիրքերուս
Այն մասերը բազմաթիւ, որոնք սէրը երգած են,
Մահուր, անխառն, նւարիտ սէրը աննիւթ ու անյոյս :

Իմ սոսիկ, բարբառոս խառնուածքովս անարիւն
Կը տեսնեմ թէ չարօրէն, բայց րոճնուն անգիտակ,
Մշածումներս կը ցուլին,— թիթեռնիկներ ապարդիւն,
Չորս չեմ կրնար բռնել զալ թուղթին վրայ սա ներհակ... :

Ո՛հ, մեր պաշտած կիները, յանցանք չունին շատ անգամ...
Մեր անիրաւ նախանձն է խաւարահոծ, անաւօտ,
Ջրախառն, յոռետես, իր ձեւերովն անբզկամ,
Որ կ'ամպոտէ ինչ որ կայ պաշտումին մէջ արեւոտ :

Միւս ես պիտի նախընտրեմ քեթեւ սէրը լուրջ սէրէն.
 Համբոյրները պատրուդ են, երդումներն ալ անվաւեր,
 Անսանձական կիրքերուն եղանկութիւնն ապօրէն,
 Զը խաբուելուն կասկածը գոնէ միտքս չը ջանցեր :

Յ. Ապրիլ 1908

Հ Ր Ա Ի Է Ր Ը

Երեկոյթէն վերջ, երբ ան կը մեկնէր,
 Գեղանի կին մը, սանդուղներուն տակ
 Զինքը իր տունը հրաւիրէր էր,
 Զեռքի խոստմանից սեղմումով մը տալ :

Ամբողջ շաբթուան ընթացքին անել՝
 Ամէն մէկ վայրկեան զարեք բուեցան.
 Օր մը վերջապէս գնաց այցելել
 Կնոջ՝ որ շուտով հրմայած էր զայն :

Դէմ դիմաց նստած՝ դիտեցին զիրար.
 Կինը՝ անհանգստ, սիրայրէն դողող,
 Երիտասարդը արբիւ ու ջրլար,
 Պատրաստ իյնալու ոտին տակ կնոջ :

Սենեակին հաւանդ բոյրերուն ծածան
 Ու լուրբեանը մեղսակցութիւնով,
 Միտքով իրարու պահ մը տիրացան,
 Ունձնասուր կամփին, հեշտանէն զինով :

Երիտասարդը դեռ կը կատկածէր.
Արդեօ՞ք. քերելս ալ պարկե՞տ կին էր ան,
Երկուքն ալ կիրքի զոռ փոքորիկնե՛ր,
Երկուքն ալ երկչոտ զոհեր ցանկութեան :

Ոչ իսկ սիրային աղօթք մը քերել,
Երիտասարդը՝ սարսրոտուն համակ.
Կինն ալ պոսիւիւն զրահին էտել,
Տարփանքի ծարաւ, բայց անհամարձակ :

Տ Մայիս 1908

ԻՆԿԱՍՏ ԱՂԶԿԱՆ ՄԸ

Այսօր նորէն փողոցին մէջ բեզ տեսայ,
Ու կուտութեանդ մահը լացի դառնօրէն.
Ա՛հ, արհաւիրք... աղջիկ չես ալ դուն հիմայ,
Թէեւ ճաշեր բեզ դեռ «օրիո՛րդ» կ'անուանեն :

Ամբողջ տարի մը չ'երեցար դուն բնաւ,
Քու դժնդակ մեղքիդ ցար կողիդ մէջ.
Պոռնկացայտ իգութիւնդ ձաճաքաւ,
Աղտոտ նիւթին խնկարկումէն սնամէջ :

Սէյլանի բոքը ակնաւարբ յորդավառ,
Ճառագայթող գեղեցկութեանդ զարդն էին.
Սւելիին դուն տենչայի զազաբար,
Եւ պառկեցար երազներով ոսկեծին :

Ու վաւառոտ, անուժ, պազոտ ծերունին,
Երբ վայելեց մարմնիդ հեշտանք առատ,
Երբ պէտքուց սուրբիդ վրայ կաքնային
Իր դողդոջուն նիհար մասները յայտատ,

Եւ երբ, աւա՛ղ, գրպանեցիր ծպօրէն,
Փոխարժէքը իրանապաս վանառփիդ,
Քու պղծութեան անկողիներդ թաւեղէն,
Գերեզմանը եղաւ կոյսի պախուիդ :

Գլխուդ մազէ ողկոյզները թափանցիկ,
Գլխարկիդ սակ խոնուած ևն, խոպոպուած,
Եւ դէմքիդ թանձր ֆողին ներքեւ, գեղեցիկ,
Միշտ աղուռ ես, միշտ հմայիչ, բայց ասուած :

Սեւե՛ր նազիր ներմակի սեղ հե՛ք էակ,
Ու ոսկիէ կուռքին առջեւ քրտէն
Երկրպագէ՛ երեք անգամ, գլխահակ,
Ա՛ն է եեզի բարձրացրնողը նորէն :

19 Փետր. 1909

ԿՈՅՍ ՊՈՌՆԻԿԸ

Pour tous et pour personne.

BAUDELAIRE

Խլեակներ կամփի նաւաթելումին,—
Ջոհներ շահ ունիս, զոհե՛ր սրտախոց.
Կոյս ես, բայց պոռնիկ, դեւ հրապոյրին
Թոյնը կը հեղուս, ո՛վ գեղանի օձ,
Մե՛կը բողանոց :

Եւային պչրոս ու բուխ թռնուհին,
Հոսուրտացեր են քեզ, հրաւազո՛ծ,
Առանց ծրծելու բուրումնիդ անգին,
Մարէ՛ հրայրփիդ ջահերն ոսկեգոծ,
Մե՛կը բողանոց :

Ի՞նչ ես, հիվ ես դուն... կը խնդաս կրկին...
Դեւ քէ հրեշտակ, մթութիւն քէ բոց,
Հրէ՛ս, առեղծում, աղջիկ համրակին,
Քու շնորհներովդ քարս, եղերակոծ,
Մե՛կը բողանոց :

Հեռուէն իսկ մեծ կուռքեր կիրքին,
 Ոնձնասուր չեղած դեռ մարմնիդ անգործ,
 Վաւառսուրբեանդ առջեւ կը կրկն.
 Յանկուրեան ծաղկիդ թերթերը դեռ գոց,
 Մտիւր բոզանց :

Գնա աղսն եղիր, տիղմը պատիւին,
 Ու քաշկրասուէ՛ր փողոցէ փողոց,
 Եւ կամ, որպէս զի, զոմերդ փախուին,
 Կոչումիդ զնա նուիրէ անխոց,
 Մտիւր բոզանց :

13 Մարտ 1909

ՀՐԱՇԱԼԻՔ

Դեռ ետեւէդ կը դիտեմ եղ...
 Այնքան փախուկ, տենչամբաւ էր
 Ինչ զսնեմ եղ որ չեմ կարծեր
 Թէ իրական աղջիկ մըն էս :

Ծաղկերուն մէջ թղթեաներունդ,
 Դեմքիդ անուշ գիծերուն ճակ
 Վնուկին պէս անյիշատակ
 Ի՛նչ զաղսնիքներ պահած էս մութ :

Հրաւերներուն Լ՛ն վերջինն էս,
 Գեղեցկութեան զուլիս գործոց.
 Հրեւեակի երեսգոծ
 Թերթերդ մը եմ, եթէ կին չես :

Աստի՛ն նուրբ նկարներէն
 Մէկն էս քերեսս որ կտաւին
 Վըրայէն խոյս տալով կրկին,
 Կը պսքսիս ան խուրթէն :

30 Մայիս 1909

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՏԱՐՓՈՂԱՆՔ

Արեւմտեան երգերուս յեղյեղումէն յափրացած,
Ա՛յ-ասեմն է որ երգեմ ձեր հմայքներն անբախանց,
Հեռածորան սափորներ, լեսպեան յայրաս աղջիկներ,
Տարաւթարիկ կիբերու զանաւաններ ցանկաբեր :

Յայգազուարն ձեր մարմնին գեղամեղակ զիծերուն
Թո՛ղ խնկարկեմ ալ այսօր իմ ըզմաններս սարսրուն,
Արեւելեան տաղերու տարփողանովն ապստով,
Իրանական գգուանքնուդ զեղխութիւնը օծելով :

Պէ՛տք է շոյեմ զէք. աւա՛ղ, քեւերովք երազին
Մարգարէին եղեմներն՝ ձեր լանջին վրայ կաթնային,
Պէ՛տք է միտնով տիրանամ հրապոյրին ձեր բախուն
Պէ՛տք է ծխեմ հիացումս ձեր մարմնագեղ ձեւերուն :

Օ՛հ, դէմքերնիդ մի բանաք, Արեւելի Պերճանքն էք,
Քօղարկուած վայելի խորհուրդներն էք անձկաբեկ,
Ձեր անձանօք Իզուրեան երանութիւնը վնիս,
Ձեր խանդաբորք սուտեր պսքսցուցէ՛ք չորսդիւնիդ :

ԱՄՍԹԻԱՍՈՒԹԻՒՆ

Մեծ կղզիի տունը՝ ուր կ'ապրէի ես այն տարին
Ամսի մը հետ՝ որուն կը պատկանէր նոյն շաւին,
Յիշատակի համբայէն կ'երթամ յանախ ես լալէն,
Իմ հիացումս ծրխելու Պարկեշտութեան Տաճարին:

Կիներ քամ էր ու աղուոր, մզառսան մը կը բուրէր,
Աստուածունի մը կարծես մեհեանէ մը խոյս տուած,
Ու բարձրօրէն խռովիչ Իգուիլներ ամօթխած,
Անկարելիք հայցումին, մարմարակետք, անտարբեր:

Թոյլ, այսահար հոգիիս ձանձրութենէն դողողջուն
Օր մը կանուխ տուն գացի հիւանդ ջիղերս մեղմելու,
Քմայներուս խաղալիք, վայրագ կամփիս ալ հըլու.
Գիտէի որ ո՛չ ոք հոն պիտի ըլլար այդ պահուն:

Գուռը բացի, ներս մտայ: Սէզ տիրուհիս պտոյտի
Կ'երթար երբեմն առանձին: Ո՛չ մէկ շրջուկ հեռադարձ:
Լոգարանը վայելելու պէտքն զգացի ես յանկարծ:

Ի՞նչ արբուքիւն, ի՞նչ ցնորք, ի՞նչ մոգութիւն կախարհի...:

Կնոջ մարմնին անբոօղ շուշանք մե՛հկ կը ծաղկէր
Զբոյսֆին ճակ ոսկեգօծ. յորդանոսան ու անվերջ.
Ի՞նչ զեղխութիւն գիծերու, տարտուռներու ինչ վայրեն,
Մոլեգնութեան մըրիկ՝ որ մարմնիս մէջ կը ծագէր:

Երկվայրկեանն մը ու ամբողջ դիտած էի խանդովին:
Մազերուն յորձքը առաւ զանալիծած՝ ուսերէն.
Մինչեւ բումբը կ'երկարէր. ու կուրծքերը պիրկօրէն
Ալիքներու պէս ուռած՝ կարծես պիտի պայթէին:

Բագուկներուն նրբագիծ ալեւերսումը աղուոր,
Ոլորկութիւնն անբոսուեր սունկներուն կաթնագոյն...
Եւ աչքերուս դէմ անս վառագոյրը մագերուն
Կը մշուէր արձանին մերկութիւնը վիրաւոր:

Անակնկալ իմ այցէս դառնանալով խրչած կին՝
Անոր մէջ ես զգացի շիկնութիւնը նախասուած.
Բռնաբարումն աչքերուս, շիրացումը հեռաբաղձ,
Անիրական վայելքը րնդնումարուած սեսիլֆին:

Յաջորդ օրը կերպով մը հասկցուցին որ մեկնիմ...
Շիկնոս կիներ չէր ուզէր իմ տունին մէջ ալ տեսնել
Մէկը որ իմ հեքանոս մերկութիւնը անընտել
Տեսած, նանչցած էր երէկ, նայումաճով մը մտերիմ:

Մինչեւ այսօր կը յիշեմ արձանացումն անրզգայ,
Ու վիրաւոր կարագի հեծքը զոր ես լրսեցի...:

Ո՞վ անբոսգիւս բնութիւն, հպարտութիւն կանացի,
Ետեացո՞ւմ անշուշտ, փետեկտուած ակամայ:

Ներէ՛, Տիկին, որ գրնէ ասուածացընեմ քեզի,
Քու վեհութեանդ նուիրուած այս քերութեամբ անմահ:

4 Ապրիլ 1910

Ձեզի կեանք տուող ձայնը կը խօսի,
 Ո՛վ վայրկեաններուս հմայքը կիսի.—
 Երբ կը նկարուիք բուրբերուն վրայ,
 Հրնուանք մը կ'ըզզամ երգահրմայ.
 Վարանջութեան հոգ չունիմ անձուկ,
 Ի՛նչ փոյր երէկը կամ վաղը ծածուկ,
 Զիդերուս խայտանքն ու երգը անյուր,
 Ձեր դառնութեան մէջ կ'իսէանան լուս,
 Կը սանիք քեքե քեքերնուդ վրան,
 Քերթողին ժամերն անամպ կամ լալկան,
 Բանասեղծութան բարեկամներուն,
 Յանախ գեղապատս, երբեմն ալ ներհուն,
 Որոնք կը սիրեն փայփայել կեանքին
 Բուրբական սեպիւքներն անգին,
 Հաղորդակցութեան մէջ դիմ ինձի.
 Ս.մէն անոնց հետ, զորս սիրեցի,
 Սրդ անոնց տօրէ՛ք հաւաստիքն անհուն,
 Իմ բանասեղծի գգացումներուն:

I Բանասեղծին Սիրքը

Բանասեղծին Սիրքը

9

II Կարմիր Լարեր

Նահապետներուն

19

Հեղինակ

21

Որովհետեւ

23

Յեղիս ապագան

27

Զիւնին

31

Կարմիր երազը

33

Այդ օրէնքը

37

III Արցունքներ

Պոստային արցունքները

43

Եղիային արցունքները

47

IV Սարսուռներ

Լացողները

51

Վիշակ

53

Անձկութիւն

55

Ալեկոծութիւն

57

Մարապիտները

59

Լացող աղջիկը

61

Վարդերուն հեքիաթը

65

Ծաղիկներուն բաղումը

67

Պատուած սիրտումը

69

Դառնութիւն

71

Տիեզերական

73

Ահա սիրտն անոր...

75

Մարդկային

77

Ոճիւր

79

V Մտերիմ Պատեր

Երազէ մը կ'արթննամ	83
Հոգի՛ն...	85
Կարօս	87
Մասներդ	89
Այներդ	91
Երկու փայերդ	93
Պատասխանս	95
Հնչեակ	97
Քեզ հեռուէն	99
Հրդեհ	101

VI Աւստրիական Երգեր

Միայն եղի	105
Անտառի ճեղքի	107
Լինա Վանսեր-Նուր	109
Խոստովանութիւն մը	111
Գարմէն	113
Տիկինը կը հագուի	115
Սիրային փիլիսոփայութիւնս	117
Հրաւեր	119
Ինկած աղջիկ մը	121
Կոյս. Պոռնիկը	123
Հրաշալիք	125
Արեւելեան սարփողանք	127
Ամօրթածութիւն	129

Քերտածներու

133

=== ԳԻՆ 6 ՂԲԾ. ===

Հրատարակիչ-Տպագրիչ
ՕՆՆԻԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ՂԱԼԱԹԻԱ - Կ. ՊՈԼԻՍ

15837

2013

